

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

ÚSTAV ČESKÝCH DĚJIN

Diplomová práce

Bc. Tomáš Vlček

Želivský vězeň. Augustin Holík SDB (1919–1996)

The Prisoner of Želiv. Augustin Holík SDB (1919–1996)

Vedoucí práce: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Praha 2025

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 9. ledna 2025

Tomáš Vlček

Poděkování

Na prvním místě bych rád poděkoval mému vedoucímu PhDr. Janu Zdichyncovi, Ph.D. za nesmírně vstřícný a inspirativní přístup.

Dále patří mé velké díky Pavle Jungmanové ASC, Vladimíru Kopřivovi SDB, Pavlu Liškutinovi SDB.

To platí i o Mgr. Heleně Houzarové, Mgr. Tereze Reegenové a Bc. Janu Geierovi z Archivu bezpečnostních složek.

Dále děkuji za radu a slova podpory Mgr. Kristině Andělové, Ph.D., Mgr. Markovi Fapšovi, Ph.D., Mgr. et Bc. Svatopluku Hercovi, Ph.D., Mgr. Adamu Havlíkovi, Ph.D a Markovi Jurčíkovi. Taktéž bych rád vyjádřil vděk svým respondentům, kteří mi poskytli mnoho neocenitelných informací.

V neposlední řadě děkuji své rodině, která mne vždy podporovala a je pro mne vším.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá životními osudy nepříliš známého salesiánského řeholníka P. Augustina Holíka. Jeho život můžeme vnímat jako konkrétní osud řeholníka perzekvovaného komunistickou diktaturou, a to ať vězněním v padesátých letech 20. století nebo tlakem při jeho farní činnosti v letech sedmdesátých. P. Holík patřil k první generaci řeholníků, jež prošla salesiánským vzděláváním od dětských let. Studoval ve třicátých letech 20. století, formací prošel a první místo jako farní administrátor získal v letech čtyřicátých, zatčen a internován byl v letech padesátých, návratu do duchovní správy se pak dočkal v šedesátých letech. P. Holík si psal v internaci deník, který nebyl dosud dostatečně badatelsky využit. Tento dokument nabízí cenný pohled na problematiku internace řeholníků a kněží v Želivě především z pohledu dlouholeté každodennosti. Je autentický, nezachycuje jen velké události a zvraty, ale umožňuje pochopit i specifický rytmus života v internaci. Práce s ním tvoří základ mé analýzy.

Dále mne zajímá, jak důležitou roli hrála Holíkova řeholní identita, kupříkladu při jeho pozdějším působení v Trmicích na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, kde vznikl jakýsi neoficiální salesiánský dům. Jeho sledování státní bezpečností, udělování a odebrání státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti také patří k důležitému aspektu Holíkova života. Je možné z dostupných zdrojů uchopit osobnost kněze a řeholníka Augustina Holíka? Kde je pak jeho místo v dějinách salesiánské kongregace? Krom výjimečného pramene osobní povahy čerpá tato práce z dokumentů Archivu bezpečnostních složek, Archiv Salesiánské provincie Praha a v neposlední řadě také z rozhovorů s pamětníky. Součástí práce je, kromě seznamu literatury a seznamu použitých zkratk, i obrazová příloha.

Klíčová slova

Akce K; Salesiáni Dona Boska SDB; klášter Želiv; komunistická represe; řeholní řády; StB; 1948–1990; Augustin Holík; Vinoř; Trmice; římskokatolická farnost za komunistické diktatury; orální historie; ego-dokument

Abstract:

The diploma thesis deals with the life story of the little-known Salesian priest Augustin Holík. His life can be perceived as the particular fate of a religious persecuted by the communist dictatorship, either by imprisonment in the 1950s or by the pressure of his

parish activities in the 1970s. Holík was part of the first generation of religious to undergo Salesian education from childhood. He studied in the 1930s, underwent formation and obtained his first post as parish administrator in the 1940s, was arrested and interned in the 1950s, and returned to the ministry in the 1960s. Holík kept a diary during his internment, which has not yet been sufficiently used for research. This document offers a valuable insight into the internment of religious and priests in Želiv, especially from the perspective of the long-lasting everyday life. It is authentic, not only capturing great events and twists and turns, but also allowing us to understand the specific rhythm of life in the internment. Working with it forms the basis of my analysis.

I am also interested in the important role played by Holík's religious identity. For example, in his later work in Trmice at the turn of the 1960s and 1970s, where a kind of an unofficial Salesian house was established. His surveillance by the state security, the granting and withdrawal of the state approval for the exercise of clerical activity are also important aspects of Holík's life. Is it possible to grasp the personality of the priest and religious Augustin Holík using the available sources? Where is his place in the history of the Salesian Congregation? In addition to the exceptional personal source, this work draws on documents from the Archives of the Security Forces, the Salesian Archives in Prague and, last but not least, interviews with living contemporaries. In addition to the list of references and abbreviations, the thesis also includes a pictorial appendix.

Key word

Action K; The Salesians of Don Bosco (SDB); Želiv monastery; communist repression; religious orders; the State Security; 1948–1990; Augustin Holík; Vinoř; Trmice; catholic parish during communist dictatorship; oral history; ego-document

OBSAH

Obsah

1	PŘEDMLUVA	8
1.1	PRAMENY A LITERATURA	9
1.1.1	<i>Prameny.....</i>	9
1.1.2	<i>Literatura.....</i>	11
1.2	METODOLOGIE.....	12
1.2.1	<i>Rozhovory.....</i>	12
1.2.2	<i>Biografie a její místo v historickém výzkumu</i>	14
1.3	STRUKTURA PRÁCE	15
2	KATOLICKÁ CÍRKEV, SALESIÁNI A ČESKOSLOVENSKO.....	16
2.1.1	<i>Salesiáni</i>	16
2.1.2	<i>Okupace.....</i>	18
2.1.3	<i>Poválečný vývoj a střet s komunistickou mocí.....</i>	19
2.1.4	<i>Akce INSPEKTOR</i>	19
2.1.5	<i>Chaloupky.....</i>	21
3	SALESIÁN AUGUSTIN HOLÍK	22
3.1	RODINA, MLÁDÍ A FORMACE.....	22
3.2	MEZI SALESIÁNY	23
3.2.1	<i>Fryšták.....</i>	23
3.2.2	<i>Noviciát.....</i>	24
3.2.3	<i>Asistence v Brně a teologické studium</i>	25
3.2.4	<i>Knězem</i>	26
3.3	FARNÍ ADMINISTRÁTOR VE VINOŘI A AKCE K	27
3.3.1	<i>Vinoř u Prahy</i>	27
3.3.2	<i>Příchod salesiánů do Vinoře</i>	27
3.3.3	<i>Konec salesiánů ve Vinoři</i>	29
3.3.4	<i>Vinořská farnost poté</i>	31
3.3.5	<i>Vzpomínka farnice na vinořské salesiány.....</i>	32
3.4	ŽELIVSKÝ VĚZEŇ.....	34

3.4.1	Úvod	34
3.4.2	„Za zdmi Želiva”	34
3.4.3	Charakter textu	36
3.4.4	„Koncentrák, četníci a gestapáci“	37
3.4.5	Represe	39
3.4.6	Bratři	41
3.4.7	Práce.....	43
3.4.8	Nepracovní život v táboře.....	43
3.4.9	Politika	46
3.4.10	Svět za klášterními zdmi	47
3.4.11	Konec tábora	48
3.4.12	Srovnání.....	50
3.4.13	Závěr.....	51
3.5	DĚLNICKÉ INTERMEZZO	53
3.6	ZPĚT V KNĚŽSKÉ SLUŽBĚ. TRMICE.	54
3.6.1	Úvod	54
3.6.2	Trmice.....	55
3.6.3	Trmice (opět) salesiánské	56
3.6.4	Pohled státních orgánů.....	58
3.6.5	70. a 80. léta s otcem biskupem Karlem Otčenáškem	59
3.6.6	Devadesátá léta v důchodu.....	60
3.7	OSOBNOST	62
3.8	EPILOG	64
4	ZÁVĚR.....	66
5	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	68
6	SEZNAM ZKRATEK.....	72

1 Předmluva

Pomyslná mapa našich soudobých (církvních) dějin se s přibývajícím věkem plní novými studii, monografiemi a také biografii, které poskytují stále hlubší vhled do životních osudů lidí víry a církve uplynulého století. Stále však zůstává mnoho, přinejmenším dílčích, bílých míst, která si zasluhují zevrubnější pozornost.

V roce 2002 byla na vinořské faře odhalena pamětní deska věnovaná Miladě Horákové a dalším představitelům demokratické opozice. Vášnivě rád čtu pamětní desky, ale jména salesiánů, která zde jsou vyvedena v drobnějším fontu, jsem zaznamenal až po několikerém přečtení během mnoha měsíců či dokonce let. Právě zde jsem se poprvé setkal se jménem Augustin Holík. (Obr. 6)

P. Augustin Holík (1919–1996) je pozoruhodnou osobností dějin českých salesiánů a české katolické církve obecně. Patřil k první generaci chlapců a mladíků vzdělávaných salesiány v českých zemích, později vstoupil do jejich společenství, druhou světovou válku zažil již jako řeholník, komunistickou represi jako kněz. Prošel si roky dlouhé internace v Želivě, pracoval jako dělník, později se vrátil do duchovní správy a zemřel jako sedmasedmdesátiletý v polovině devadesátých let.

Výjimečné je především to, že o letech své internace v klášteře v Želivě zanechal zprávu v podobě deníku, který si vedl v letech 1950–1955. Tento text se z větší části zachoval ve strojových prepisech a poskytuje jedinečný vhled do každodennosti života v želivské internaci.

Ač nebyl otec Holík vyšším řádovým představeným či biskupem, představuje jeho životní příběh na jednu stranu jedinečnou, a přitom do značné míry typickou zkušenost, kterou prodělalo mnoho jeho spolubratří. Krom toho salesián (jako žádný řeholník) není nikdy sám – ať už hledá společnost svých bratří či je, jako sám Don Bosco, obklopen mládeží. Příběh jednoho nám dává nahlédnout do osudu druhých a v posledku i celku.

Cílem této práce je na základě dostupných pramenů detailně zrekonstruovat životní osud otce Holíka a zasadit jej do kontextu dějin katolické církve a salesiánského řádu v Československu. Byla jeho zkušenost výjimečná či vlastně docela typická?

1.1 *Prameny a literatura*

1.1.1 *Prameny*

Vzhledem k tomu, že Holík nepatřil mezi významné osobnosti katolické církve, tak hned od počátku bylo jasné, že jeho jméno nebude v sekundární literatuře příliš časté. Někde se objevuje, ale spíše ve výčtu jmen, například internovaných, není možné snadno zjistit více. Od počátku bylo jasné, že práce musí směřovat k primárním pramenům. Neméně důležitým zdrojem informací se pro můj výzkum staly také rozhovory s pamětníky.

Archiv Salesiánské provincie Praha tvoří desítky kartonů obsahující nezměrné množství dokumentů a knih. Na starosti jej má sekretář provinciální rady, koadjutor Pavel Liškutin SDB, který má ale mnoho jiných akutnějších úkolů. Původní archiv zabavil stát po zrušení řádu v roce 1950. Opět ho vydal některým řádům (jezuité, salesiáni) po roce 1989 s podmínkou, že jej nebudou přeorganizovat a nechají ho tak, jak je. Orientace ale může být někdy obtížná. Ač je většina kartonů popsána, tak není úplně jasné co v nich je, nemluvě o tom, že se některé dokumenty mohly dostat do nesprávného kartonu. Kvůli narušení řeholního společenství končí dokumenty rokem 1950. Na každý pád jde o archiv, který čeká na zevrubnou organizaci.

Nachází se zde množství zajímavých pramenů vztahujících se k provozu domu v Kobyliších před a pak především během druhé světové války. Mezi hlavní témata nepochybně patří finance – dary (známý podnikatel Bartoň-Dobenín), příspěvky, dotace (poměrně velkými částkami přispíval na salesiánský dům právě stát). Dále pak množství žádostí o obětování mši a modlitby, o umístění chlapců (příčemž zdaleka nejde pouze o sirotky či znevýhodněnou mládež), záležitosti týkající se organizace a provozu i dalších domů, kupříkladu toho ve Vinoři. Až kuriózní jsou pak dokumenty k návštěvě nevhodného divadelního představení ředitelem Novosadem či opakované licitace s umělci stran termínů dodání a cen uměleckých předmětů z pera předešlého ředitele a skutečně významné osobnosti českého salesiánského díla Štěpána Trochty. Jemu jsou adresovány i některé žádosti pokřtěných Židů o příslušná dobrozdání. Zajímavé jsou i žádosti o Trochtovo propuštění či žádost ze 6. srpna 1945 o přidělení zajatců na práce na domově v Kobyliších.¹

¹ Více například KOUBOVÁ, Veronika. *Intermezzo v biskupské službě Štěpána Trochty v letech 1950–1968: Vracím se k vám*. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2023.

Z poválečné doby jsou to především organizační a organizačně-spirituální dokumenty. Kartony jsou organizovány podle časových období. Holík je v několika dokumentech pouze zmíněn jako farní administrátor ve Vnoři.

Tím ale výčet nekončí. Stěžejní pro mojí práci je složka Augustina Holíka, která se zdála být po dlouhou dobu ztracena.² Obsahuje velké množství informací včetně studijních výsledků, testamentů, nejrůznějších komunikací s úřady stran státního souhlasu s vykonáváním duchovenské činnosti či kompenzací za léta strávená v internaci. Je zde i prepis jeho deníku z doby pobytu v internaci „*Za zdmi Želiva*“, kterému se budu zhusta věnovat později.

V neposlední řadě jsem se ve stejném archivu dostal ke knihám školních záznamů, dílčích známek a zápisům ze setkání družiny sv. Aloise Gonzagy, ke které Holík při svých studiích ve Fryštáku patřil.

Dalším cenným zdrojem informací byl Archiv bezpečnostních složek. Zvláště pak fond H (Historický fond Státní bezpečnosti). Z tohoto jsem pak pracoval s inventárními jednotkami H-718 – Akce „K“. Kontext želivské internace mi pomohl přiblížit podsvazek H-718-8 - Želiv. K pochopení salesiánského úřadu v době, kdy mnoho z nich pracovalo na dělnických pozicích a byli sledováni, Holík mezi nimi, mi pomohly inventární jednotky H-639 – Akce "INSPEKTOR" a H-613 – Akce "INSPEKTOR 2".³

Ve Státním oblastním archivu, fondu SKNV Krajský církevní tajemník, jsem se dozvěděl detaily stran Holíkova zatčení a pozdějšího dění ve Vnořské farnosti.⁴

Dále jsem pracoval s kronikou salesiánů ve Fryštáku, s vnořskými kronikami – farní i obecní. V soukromých archivech mých respondentů (především Jaroslav Holík, Jiřina Kimlová a Marie Krčmářová) jsem si mohl pořídit kopie fotografií či dopisů.

Velmi praktickým internetovým zdrojem je pak *Stručný salesiánský nekrolog* sepsaný Miloslavem Frankem. Ten mi byl nedocenitelnou pomůckou při psaní krátkých medailonků, které jsou pro mne jako autora této práce imperativem, pokud se má čtenář v textu plném, pro většinu veřejnosti, neznámých jmen orientovat.⁵

² Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45.

³ Archiv bezpečnostních složek. H-639 Akce "INSPEKTOR" - Popisuje protistátní činnost skupiny osob, bývalých kněží řádu Salesiánů, kteří se zabývali velezrádnou činností na území ČSR. Srov. H-613 Akce "INSPEKTOR 2" - Popisuje protistátní činnost skupiny osob, členů řádu Salesiánů, která zaměřovala svoji činnost na mládež a tuto odrazovala od členství v masových organizacích ČSM, Pionýr.

⁴ Státní oblastní archiv v Praze (SOA Praha), fond SKNV Krajský církevní tajemník, Inv. č. 59, 101, 127, 128, 314.

⁵ FRANK, Miloslav, *Stručný salesiánský nekrolog 1924–2008*. Dostupné zde: <https://docplayer.cz/25105705-Strucny-salesiansky-nekrolog.html>

1.1.2 Literatura

Sledované období našich církevních dějin je poměrně dobře probádané. Existuje zde mnoho monografií i větších syntéz. A i mezi studenty jsou témata pro absolventské práce z oblasti soudobých církevních dějin populární.

Každý, kdo se chce blíže seznámit se salesiány a jejich dílem, může jen těžko pominout charismatickou osobnost Dona Boska. Akademicky těžko měřitelná radost, která číší kupříkladu z jeho autobiografie *Můj život pro mladé*, je velmi důležitá pro pochopení étosu tohoto společenství.⁶

Jedním z nejdůležitějších knižních počínů posledních let je pak jistě práce salesiána Petra Zelinky *Salesiáni Dona Boska v Československu (1924–1939)*, která nejenže naplňuje předsevzaté, ale je výjimečná zvláště díky výborné autorově znalosti římských archivů týkajících se české salesiánské provincie. Dále představuje nejucelenější pohled na salesiány u nás – nejen skrze významné představitele, stavební projekty, ale velký prostor Zelinka věnuje i zcela konkrétním příkladům práce s mládeží. Nabízí také velmi dobrý přehled dostupné literatury a výbornou obrazovou přílohu.⁷

Fascinující je taktéž *Kniha víry, naděje a lásky. 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě* Marie Rút Křížkové vydaná v roce 1996, na které se jako redaktor podílel P. Josef Topinka.⁸ Tato práce má krásnou obrazovou přílohu, praktické jmenné seznamy salesiánů, absentuje literatura, což je pochopitelné – žádná v té době dostupná nebyla. Je zde množství cenných informací, které je ovšem někdy těžké ověřit.

Základní literaturou pro vztah církve a státu zůstávají práce Karla Kaplana, především pak *Stát a církev 1948–1953*.⁹ Dále práce Vojtěcha Vlčka *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*.¹⁰ Václav Vaško přispěl dvoudílnými dějinami české katolické církve, přičemž pro mne byl důležitější druhý díl *Dům na skále 2. Církev bojující*.¹¹ Všechny knihy velmi usnadňují práci pro jejich pevné ukotvení v pramenné základně, výborné přílohy a rejstříky, které se nezaměřují jen na ty nejznámější

⁶ BOSCO, Giovanni, *Můj život pro mladé*, Praha 2014.

⁷ ZELINKA, Petr, *Salesiáni Dona Boska v Československu (1924–1939)*, Olomouc 2021.

⁸ KRÍŽKOVÁ, Marie Rút, *Kniha víry, naděje a lásky. 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*, Praha 1996.

⁹ KAPLAN, Karel, *Stát a církev 1948–1953*, Brno 1993.

¹⁰ VLČEK, Vojtěch, *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*, Olomouc 2004.

¹¹ VAŠKO, Václav, *Dům na skále 2. Církev bojující*, Praha 2007.

představitele církve. Vaško i Vlček pak velmi prakticky člení kapitoly i podle jednotlivých řeholních společenství.

Neopomenutelným úvodem do problematiky želivské internace je kniha premonstráta Jindřicha Zdeňka Charouze *Šest hrdinských let: internační tábor Želiv 1950–1956*.¹² Práce, přes svůj malý rozsah a absenci poznámkového aparátu, výmluvně popisuje život v klášteře pod dohledem státních orgánů a dává dobře tušit, co lze očekávat od archivních pramenů týkajících se Želiva 50. let.

Množství internovaných vzpomínalo na svá léta v Želivě – v krátkém rozhovoru či na několika stranách. Někomu z nich mohlo přijít i nepatřičné si příliš stěžovat, když jiní spolubratři zažívali ve stejné době těžký žalář. Kniha diecézního kněze Pavla Zíbalu *Šéfe, znáte Želiv...?* je asi nejpodrobnější memoárovou prací k tomuto tématu.¹³

1.2 Metodologie

Po seznámení se s pramenem *Za zdi Želiva* jsem uvažoval nad absolventskou prací ve formě ne nepodobné edici pramenů. To se však nezdálo jako nejvhodnější forma přístupu k takovému typu práce. Byl jsem poněkud skeptický k množství informací, které budu moci k Holíkovi shromáždit (v tomto jsem se spíše mýlil) avšak atraktivita pramene mi nedala spát.

Rozhodl jsem se proto přistoupit k práci jako životopisu prostého řeholníka, který bude unikátní nejen v jeho jedinečném pohledu na internaci skrze zmiňovaný ego-dokument, ale taktéž ho díky tomuto bude možno zdařileji charakterizovat.

Co je pro mne důležité, je nechat zaznít Holíkův hlas. Stručně a jasně. To dělám nejen skrze přímé citace, ale i tak, že jisté srovnání se vzpomínkami jiných zúčastněných nechávám až na konec příslušné části či je připomínám v poznámce pod čarou. Více se svému přístupu věnuji v kapitole 3.4.

1.2.1 Rozhovory

Vzhledem k tomu, že P. Holík zemřel poměrně nedávno, dalo se předpokládat, že bude možné získat perspektivu, jakou mnozí z těch, kteří se zabývají staršími dějinami, nemají: osobní vzpomínku žijícího pamětníka.

¹² CHAROUZ, Jindřich Zdeněk, *Šest hrdinských let: internační tábor Želiv 1950–1956*, Želiv 2008.

¹³ ZÍBAL, Pavel, „*Šéfe, znáte Želiv...?*“, Olomouc 2006.

Ve Vnoři to bylo téměř vyloučené, ale přeci jen jsem se pokusil. Ve Vnořském zpravodaji jsem v článku o vnořských salesiánech explicitně zmínil jména rodin, které Holíkovi z jeho bývalé farnosti posílaly balíky na přilepšenou do želivské internace.¹⁴ Tak jsem se dostal k paní Krčmářové (*1943, roz. Viktorínová), která si bratry salesiány pamatovala nejen z dětství, ale otce Holíka i z jeho pravidelných návštěv Satalic, kam jezdil za jejím tatínkem až do osmdesátých let.

V místě, kde strávil otec Holík asi nejvíce času jako kněz, v Trmicích u Ústí nad Labem, šance na přínosný rozhovor s pamětníkem hraničily s jistotou. A opravdu se mi podařilo vésti čtyři rozhovory, které ponejvíce rozvinuly a doplnily již známé informace, ale přinesly i množství zajímavých detailů, které jsou obecně největší silou takovýchto svědectví.

Respondenti se mohou mýlit, uvést nepřesný údaj, ale znají také množství informací, které se jednoduše nikde nedají vyčíst. V neposlední řadě se též v podstatě nemohou mýlit v otázkách sympatií a antipatií, ač ty druhé, pokud existovaly, většinou mírní.

Významným aspektem všech těchto výpovědí bylo, že si vůbec neprotiřečily a všichni respondenti charakterizovali otce Holíka velmi podobně.

V Trmicích jsem hovořil se čtyřmi farníky, dvěma ženami a dvěma muži: sestrami Ludmilou Doubkovou (*1953, roz. Suková) a Jiřinou Kimlovou (*1956, roz. Suková), Janem Gottfriedem (*1950) a současným kostelníkem Zdeňkem Krůtou (*1970). Paní Kimlovou a pány Gottfrieda a Krůtu jsem na doporučení zdejšího faráře P. Jiřího Voleského oslovil po nedělní mši svaté v Trmicích. Vybral jsem takové, kteří zde žili většinu svého života a otce Holíka dobře znali.

Inspirativní byl také rozhovor s koadjutorem Vladimírem Kopřivou (*1961), který mi odpověděl na množství otázek, které jsem k dějinám a životě v tomto řeholním společenství měl.

Seznam respondentů doplňuje rozhovor s Augustinovým synovcem Jaroslavem Holíkem (*1960) a jeho neteří Boženu Kyzivátovou (*1943, roz. Holíkovou).

Některé rozhovory probíhaly osobně, jiné telefonicky. Většinou trvaly přibližně 20 až 70 minut. Ze všech jsem pořídil nahrávku, s jejímž pořízením pamětníci souhlasili. Hlavní zásady, kterých jsem se při rozhovorech držel, byly:

- zpovídán je vždy jen jeden pamětník

¹⁴ VLČEK, Tomáš, 1950: *Razie na vnořské faře v rámci Akce K*, IN: Vnořský zpravodaj 161, 2024, str. 11-12. (dostupné zde: https://www.praha-vinor.cz/wp-content/uploads/2024/01/vz_161_24_web.pdf)

- vztah důvěry
- chci nejprve slyšet to, co mi chce říci sám
- přerušuji ho jen minimálně
- nezpochybňuji to, co říká
- otázky pokládám poté
- až úplně na konci přečtu něco z pramene, který by mohl pamětníka inspirovat

Na závěr této části bych chtěl poznamenat, že existují důvody, proč této části svého výzkumu neříkám orální historie a jasně si uvědomuji limity vlastního přístupu, nicméně věřím, že i tak jsou takto zachycená svědectví přínosná.¹⁵

1.2.2 Biografie a její místo v historickém výzkumu

Životopis je jedna ze základních forem psaní o minulosti. V osmdesátých letech došlo v reakci na rozpad ideálu univerzálního vyprávění a velkých dějin k tzv. biografickému obratu.¹⁶ Biografie začala být více teoreticky rozvíjena. Dle historiků Renderse a De Haana především jako „*kritická metoda, poukazující na limity „velkých” konceptů historické vědy, jakými jsou modernizace, ekonomické cykly apod.*“¹⁷ Historik Kershaw ji vidí „*jako jeden přístup k poznání minulosti*” a též zdůrazňuje význam „*personalisovaných narativů*”.¹⁸

Augustin Holík nebyl významným mužem, jeho vliv na dějiny byl minimální a tak tradiční kritika biografie jako žánru příliš zdůrazňující individualitu pro nás není relevantní. Jeho příběh je tak spíše malých dějin. Příběhem, který snad demokratizuje naše představy o minulosti skrze příběh a slova obyčejného muže.

S vědomím, že „*...ideál úplného popisu života od narození do smrti, jehož kvality spočívají v heuristické úplnosti, stanovení souvislosti a určení místa dané osoby v dějinách konkrétního společenství. Ze současné perspektivy lze říci, že toto pojetí vyprávění jako*

¹⁵ Respondenty jsem zpovídal jen jednou. Některé jsem ani nenavštívil a vedl s nimi telefonický rozhovor. Nedal jsem jim dopředu okruhy témat, krom vágního sdělení, že mne zajímá osobnost P. Augustina Holíka. Rozhovory mám uložené a rád je mohu poskytnout jiným badatelům, ale neexistuje jejich přepis. Nenapsal jsem si o rozhovoru záznam ap. O většině respondentů jsem věděl jen základní informace a jejich ujištění, případně potvrzení z jejich okolí, že se s otcem Holíkem dobře znali. Více k metodologii rozhovoru v orální historii: VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana, *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*, Praha 2007, str. 83-121.

¹⁶ SIXTA, Václav, *Možnosti historické biografie, Teorie biografie a historická věda*, Praha 2023, str. 18.

¹⁷ SIXTA, Václav, *Možnosti historické biografie, Teorie biografie a historická věda*, Praha 2023, str. 19.

¹⁸ SIXTA, Václav, *Možnosti historické biografie, Teorie biografie a historická věda*, Praha 2023, str. 22.

„představení výsledků bádání“ je již překonané,”¹⁹ volím právě tradiční zpracování biografie, které má u osobností jako je tato stále své místo i dnes.

Nejedná se tedy o experimentální biografii, kterou si mohou dovolit badatelé, kteří se zajímají o osobnosti již bohatě zpracované, s obsáhlými dostupnými primárními prameny. Hlavním cílem je představit Holíka historickému publiku nejen jako jedinečnou osobnost, ale také jako muže, který do jisté míry ztělesňuje český salesiánský příběh dvacátého století.

1.3 Struktura práce

V prvních dvou oddílech se věnuji zdůvodnění výběru mého tématu, metodologii a dále rozvíjím hlavní otázky práce: Kdo byl Augustin Holík? Kdo byl salesián a kněz Augustin Holík? Jaký prožil život? Jsou jeho osudy typické či spíše jedinečné? Zabývám se podrobněji sekundární literaturou a prameny, se kterými jsem pracoval. Uvádím zde, s jakými metodologickými problémy a výzvami jsem se při psaní práce potýkal.

Úvodní kapitola vlastní práce se věnuje základnímu historickému kontextu katolické církve po první světové válce v Československu a dějinám salesiánského řádu u nás. Tato část je spíše stručnější neb o tomto tématu bylo napsáno mnoho, na druhé straně základní kontext je důležitý.

Středobodem práce je pak podrobně členěná třetí kapitola, která se zabývá Holíkovým životem a klade zvláštní důraz na jeho pobyt v želivské internaci. Tato část vychází z výše zmíněného ego-dokumentu.

Závěrečná kapitola shrnuje závěry práce a poukazuje na možný další směr výzkumu.

¹⁹ SIXTA, Václav, *Možnosti historické biografie, Teorie biografie a historická věda*, Praha 2023, str. 43.

2 *Katolická církev, salesiáni a Československo*

První republika byla obdobím úbytku katolických věřících. Nově vzniklá Československá církev přijala mnoho bývalých katolíků, ale ještě větší počet někdejších organizovaných věřících do nově založené nebo nějaké jiné církve nevstoupil a zůstal pak v cenzové kolonce „bez vyznání“. Katoličtí představitelé toto považovali za období úpadku ne nepodobné období renesance a reformace.²⁰

Toto souviselo s válečnou deziluzí a tím, že oltář a trůn byly povážlivě blízko. Nakonec kněží byli po většinu dějin součástí státního aparátu.²¹ Asi nelze dostatečně docenit význam konformity a jejího vztahu k přihlášení se k největší církvi u nás. Přestože byl hned v listopadu 1918 stržen Mariánský sloup na Staroměstském náměstí, což je dodnes jeden ze symbolů toho, jak vnímáme pozice Československa ke katolické církvi, tak je důležité si uvědomit, že v roce 1921 je nejen 80 % obyvatel Československa katolíky, ale ještě v roce 1950, po odsunu německých obyvatel a komunistické kampani proti církvi, stále hovoříme o více než 76 % obyvatelstva Československa.²² Úbytek věřících tedy nebyl tak velký, jak si mysleli katoličtí představitelé, ale nepochybně byla největší církev u nás ve veřejných debatách často v defenzivě.

2.1.1 Salesiáni

Jde ovšem také o čas, kdy se v Československu dějí mnohé změny, staví se nové kostely a objevují se i nová řeholní společenství, která jsou lépe schopna reagovat na „*znamení doby*“.

Povědomí o salesiánech bylo v českých zemích alespoň okrajově přítomno nejméně od osmdesátých let 19. stol., kdy vyšel první český životopis Dona Boska od smíchovské učitelky Barbory Pazderníkové.²³

Na počátku salesiánů stál, bez přehánění již za svého života legendární světec, Don Bosco. Ten si všiml, kolik nezaopatřených chlapců se toulá ulicemi Turína. Později jednoho

²⁰ Dopis olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana. Citováno dle: ZELINKA, Petr, *Salesiáni Dona Boska v Československu (1924–1939)*, Olomouc 2021, str. 164.

²¹ PETRÁČEK, Tomáš, *Několik poznámek k problematice kněží a totalitní státní moci v historickém kontextu*, IN: *Salve* 1/11, str. 7.

²² KAPLAN, Karel, *Stát a církev 1948–1953*, Brno 1993, str. 5.

²³ PAZDERNÍKOVÁ, Barbora, *Dílo křesťanské lásky mezi mládeží opuštěnou*, Praha 1882 a PAZDERNÍKOVÁ, Barbora, *Apoštol opuštěné mládeže*, Praha 1885.

z nich začal učit, hned se přidávali další, a ač jeho výchova byla na dnešní poměry přísná, prostý fakt, že se někdo těmto chlapcům, na které část veřejnosti koukala bez přehánění jako na toulavé psy, věnoval s upřímným zájmem, znamenal výhru v podobě jejich srdcí a snad i duší.²⁴ Don Bosco a s ním a po něm jeho bratři zkrátka evangelizovali jinak. Založení turínského oratoře si připomínáme 8. prosince (1841). Jedno z prvních sídel oratoře bylo v domě, který zdobil obraz sv. Františka Saleského, významného savojského světce, odtud pochází název kongregace.²⁵ Bosco ve své podstatě reagoval na industriální a modernizační výzvy, kterým tehdejší společnost začínala čelit. To, že pochopil „*znamení doby*“ vyjadřuje i ta skutečnost, že dnes jsou salesiáni druhým nejpočetnějším mužským řeholním společenstvím na světě.

Soustavné úsilí o příchod salesiánů na území Čech a Moravy je však až agendou prvorepublikové římskokatolické církve. V letech 1924–1927 se čeští chlapci, adepti salesiánského života, vzdělávali ve vesničce Perosa Argentina, asi 70 km od Turína. Nabídek míst k působení bylo více, než kolik mohla kongregace uspokojit – měli nejprve přijít na Moravu či do Čech? I díky aktivitě olomouckého arcibiskupa Prečana a P. Augustina Štancla se, přes počáteční výhrady²⁶, tímto místem stal Fryšták. Událo se tak i s ohledem na to, že právě vznikající salesiánské dílo nemělo ještě příliš řeholníků a pro svůj další rozvoj potřebovalo chlapce, kteří měli být získáni z okolí. Jedním z těchto teoretických adeptů se stal i zcela konkrétní Augustin Holík.

Fryšták je dodnes až legendárním místem českých salesiánů. Ti zde stále působí. Téměř celá první generace salesiánů se právě skrze místní ústav, kde studovali, učili či se jinak zapojili do jeho chodu, setkala s dílem Dona Boska.

Salesiáni nabízeli zcela jinou pastorační než diecézní kněží. Zatímco farář byl na svou práci často sám, musel zaopatřit umírající, měl na starosti svatby a křty, salesiáni, kněží i koadjutoři²⁷, žili v komunitě a zaměřovali svou pastorační na mladé lidi, zpočátku především na chlapce. Nebyla náhoda, že domy, které vybudovali na předměstí velkých měst jako Praha

²⁴ Da mihi animas, cetera tolle-Dej mi duše, ostatní si vezmi. Dle: *Pak řekl Abramovi král Sodomy: „Dej mi lidi, a jmění si nech.“* Gen 14,21. Český ekumenický překlad. Heslo Dona Boska a salesiánské kongregace.

²⁵ BOSCO, Teresio, Don Bosco, Praha 2004, str. 131.

²⁶ Zejména byla na překážku vzdálenost od železnice, nedostatečná velikost hřiště a samotného domu.

²⁷ Koadjutoři jsou salesiánští řeholníci, kteří se necítí povoláni ke kněžství. Jako ostatní řeholníci skládají časné a věčné sliby. Jejich doménou je často organizační a praktická část salesiánské činnosti – učitelé, vychovatelé, ekonomové apod. Více o koadjutorském povolání: KOPŘIVA, Vladimír (ed.), *Malé stádce*, Praha 2015.

či Ostrava, daly prostor k rozvoji velkému počtu mladých lidí z především dělnického prostředí.

Oratoř patří mezi základní kameny salesiánského pastoračního díla. Původně šlo o místo, kam chlapci chodili za Donem Boskem ke zpovědi a modlitbě a pak třeba došlo i na nějakou zábavu. Dnes jde o nízkoprahové centrum pro mládež, které je buď zdarma, nebo se platí jen velmi nízký poplatek a je zde k dispozici celá řada aktivit, především sportovních či uměleckých. Důležitým principem je materiální dostupnost těchto služeb stejně tak jako jejich pravidelnost, přičemž se není třeba hlásit či si rezervovat své místo – přijít může zkrátka každý, a to kdykoliv. Nedílnou součástí je asistence. Přítomnost bratrů salesiánů, kteří se sami zapojují do her, a díky tomu je zde pak i možnost duchovního rozhovoru.²⁸

Mezi typické výchovné prostředky patřily (či patří), krom náboženské výchovy, společných modliteb, oratoriánských mší, slůvka na dobrou noc, duchovních cvičení, duchovní obnovy a cvičení „šťastné smrti“, průvodů, poutí, mariánské úcty, slavení liturgie, také nejrůznější a vsutku velmi bohaté sportovní aktivity (zvláště stolní tenis, šach, fotbal, volejbal, házená a vybíjená) a pak také více umělecky zaměřené hraní divadla či promítání filmů.²⁹

2.1.2 Okupace

Rychlý rozvoj řádu byl zpomalen až v době okupace. Ovšem nikoliv zastaven. Probíhala výstavba řeholních domů v Praze, Pardubicích a Brně.³⁰ Byl otevřen noviciát v Ořechově.³¹ Tyto byly během války zabírány (část v Ostravě, Fryšták, Pardubice), ale vždy se našlo nějaké provizorní řešení a chlapci bydleli na různých venkovských farech. Bylo zastaveno vydávání Salesiánského věstníku.³² V rámci heydrichiády byl zatčen a vězněn jeden z nejvýznamnějších salesiánů, ředitel pražského ústavu a pozdější litoměřický biskup Štěpán Trochta. Někteří salesiáni museli v posledních letech války nastoupit do práce buď v protektorátu, či v říši.

²⁸ Dle KOPŘIVA, Vladimír, *Salesiáni v 70. a 80. letech*, 7. srpna 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

²⁹ Dle ZELINKA, Petr, *Salesiáni Dona Boska v Československu (1924–1939)*, Olomouc 2021, str. 353-406.

³⁰ KŘÍŽKOVÁ, Marie Rút, *Knihy víry, naděje a lásky. 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*, Praha 1996, str. 52-71.

³¹ Tamtéž, str. 60.

³² Tamtéž, str. 60-61.

2.1.3 Poválečný vývoj a střet s komunistickou mocí

V krátkém období relativní svobody po druhé světové válce se pak kongregace dále rychle šířila. Salesiáni v roce 1950 působili ve Fryštáku, Hodoňovicích, Mníšku pod Brdy, Vinoři, Ostravě, Brně, Pardubicích, Praze, Oseku, Přestavlkách a Trmicích. Celkem měli 12 domů, 71 kněží, 25 bohoslovců, 32 koadjutorů, 40 kleriků asistentů, 67 kleriků filosofů, 21 noviců kleriků atd. Celkem 261 salesiánů.³³ Dle Vojtěcha Vlčka byli v předvečer Akce K salesiáni se svými 239 členy dokonce nejpočetnějším mužským řeholním společenstvím v Československu.³⁴

Jeden z nejneslavnějších měsíců v historii církve v Československu je pak duben 1950, kdy byl v Akci K zlikvidován vezdejší mužský řeholní život. Salesiáni byli spolu s jezuitou, německými rytíři a premonstráty považováni za nejnebezpečnější.³⁵ Přes deklarovanou apolitičnost kongregace tyto obavy jistě souvisely i s jejich výše uvedenými počty. Těmto událostem se věnuji blíže v kapitolách o Holíkově působení ve Vinoři 3.3 a pobytu želivské internaci 3.4. .

Od této doby kongregace přestala formálně existovat. Na její bývalé členy, bývalé z pohledu komunistického režimu, byl vykonáván tlak, aby se této své minulosti zřekli a sloužili lidem jako diecézní kněží se souhlasem státu. Mnoho dalších mělo z duchovní služby odejít navždy.

2.1.4 Akce INSPEKTOR

Po postupném propuštění bratrů salesiánů z internačních táborů, ač někteří byli stále ještě ve výkonu trestu, směřovaly jejich cesty buď do duchovní správy, či častěji do dělnických profesí. Státní bezpečnost dále monitorovala jejich aktivitu, věděla, kteří se potkávají s bývalými spolubratry a vyhodnocovala míru rizikovosti pro režim.

Příkladem sledování salesiánů na Moravě na počátku šedesátých let nám může být akce "INSPEKTOR". Salesiáni byli podezřelí z vyvíjení nepřátelské činnosti.³⁶ Zvláště P.

³³ Dle KRÍŽKOVÁ, Marie Rút, *Knihy víry, naděje a lásky. 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*, Praha 1996, str. 89.

³⁴ Přes 200 členů měli ještě redemptoristé a jezuité. VODIČKOVÁ, Stanislava (ed.), *Nebe bylo plné hvězd. Pokus o likvidaci řeholního života v Československu*, Praha 2020, str. 133.

³⁵ CHAROUZ, Jindřich Zdeněk, *Internační tábor Želiv*, IN: HANUŠ, Jiří, STRÍBRNÝ, Jan (eds.), *Stát a církve v roce 1950*, Brno 2000, str. 70.

³⁶ Archiv bezpečnostních složek. H-639 Akce "INSPEKTOR" - Popisuje protistátní činnost skupiny osob, bývalých kněží řádu Salesiánů, kteří se zabývali velezrádnou činností na území ČSR. Srov. H-613 Akce "INSPEKTOR 2" - Popisuje protistátní činnost skupiny osob, členů řádu Salesiánů, která zaměřovala svoji

Josef Lepařík byl v hledáčku Státní bezpečnosti, neboť byl podezříván z toho, že je tajným provinciálem³⁷ a organizátorem další činnosti.³⁸ Sledovaní byli podezíráni z podvracení republiky, kontaktů se zahraničím, práce dle řádových směrnic ze zahraničí, rozšiřování náboženské literatury, závadného působení na (mladé) lidi, sloužení tajných mší a pobírání peněz od lidí k další protistátní činnosti řádu.³⁹ Důležitým aspektem zájmu státních orgánů o salesiány je fakt, že byli vždy chápáni jako ti, kteří pracují s mládeží, což bylo komunistickým režimem chápáno jako obzvláště problematické.

Ve spisu je uvedeno i asi deset agentů, kteří na ně byli nasazeni – salesiáni, diecézní kněží, bývali salesiánští bohoslovci apod.⁴⁰ Možná největším přínosem těchto padlých salesiánů je, že se i díky nim zachovaly (ač zprostředkovaně) myšlenky jejich spolubratří, někdy i poměrně dlouhé a vrstevnaté, o které bychom byli jinak ochuzeni. Kratším příkladem nechť nám je zamyšlení P. Mikulíka SDB, taktéž jednoho ze sledovaných, které známe jen díky tomu, že jej přednesl před agentem Vášou: „...dnešní zřízení je samý klam a podvod, že lidem se vykládá lež a pravda je potírána. Velmi dobře že se mají jen jedinci na vedoucích místech, na úkor dělníků. Snažil se dokázat filosofickým výkladem, že vždy ve společnosti vládli jednotlivci, a tak je tomu i nyní, a řeči o nějakém kolektivismu, jsou lži a podvodem.“⁴¹

V jiné linii úvah je veden způsob přemýšlení a představ o světě a úžeji o salesiánském díle. Když se například P. Novosad či P. Lepařík vyjadřují skepticky k současné i budoucí situaci, nelze si jen myslet, že informátor chtěl pouze předat zprávy, které chtěli na StB slyšet: „K současné situaci Lepařík poznamenal, že dnešní situace je beznadějná. Saleziáni nemohou doufat v nějaké vzkříšení řehole a řádu a musí vše snášet, tak jak situace jde. Každý musí pracovat a ten, kdo má trochu duchovní založení, si bude udržovat své kněžské povolání v tichu a skrytě a nebude se pouštět do nějaké veřejné činnosti...“⁴² P. Novosad dokonce nevěřil, že by bylo možné obnovit kolektivní řeholní život a pokračoval: „...řeholníci, kteří

činnost na mládež a tuto odrazovala od členství v masových organizacích ČSM, Pionýr. Dle:

<https://www.abscr.cz/data/pdf/abs/inventar-h.pdf>

³⁷ Úřad, kterému salesiáni říkali „inspektor“.

³⁸ P. Josef Lepařík SDB (1901–1988) Se Štěpánem Trochtou patřil mezi první salesiánské adepty, kteří přišli ve 20. letech studovat do Itálie. Byl ředitelem ve Fryštáku a Ostravě. Bratr P. Františka Lepaříka. V roce, kdy začalo intenzivní sledování v rámci akce Inspektor, byl chovatelem v ZOO Olomouc. (Zpracováno dle: FRANK, Miloslav, *Stručný salesiánský nekrolog* 1924–2008.)

³⁹ ABS, f. Historický fond Státní bezpečnosti, inv. j. H-639. Skupinový svazek 7347, (tematika svazku Lepařík Josef a spol.), vyhodnocení akce Inspektor (13. 2. 1962).

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

již 12 let žijí ve světě a každý si vytvořil již svůj osobní způsob života a že po utvoření nějakého řádu by se to rovnalo spíše peklu, každý by chtěl prosazovat své způsoby života.“⁴³

2.1.5 Chaloupky

Specifickým salesiánským příspěvkem církevního komunitního života v čase normalizace byly takzvané „chaloupky“. Šlo v podstatě o prázdninové tábory pro děti, které organizovali salesiáni a jejich spolupracovníci. „*Typickým znakem chaloupek byl výchovně a katecheticky zaměřený program v malém společenství dětí a vedoucích.*“⁴⁴ Iniciátor P. František Míša, P. Karel Herbst za organizátory a P. Ladislav Heryán za účastníky patří mezi nejvýraznější osobnosti spojené s tímto fenoménem.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ VRACOVSKÝ, Jaroslav, *Chaloupky: salesiánské prázdninové tábory v době totality*, Praha 2002, str. 11.

3 Salesián Augustin Holík

3.1 Rodina, mládí a formace

Augustin Holík se narodil 25. dubna 1919 ve Velíkově, asi 9 km od Zlína, v domě č.p. 3.⁴⁵ Jeho otec, František Holík (1874–1956), byl rolník a matka, Terezie Holíková (1884–1939), roz. Měsíčková, ze Žadonic u Kyjova pracovala v domácnosti.⁴⁶ (Obr. 3) Měl šest sourozenců.⁴⁷ Typickými rysy rodinného života v kraji byla velká zbožnost a pak každodenní tvrdá práce s hospodářskými zvířaty a na poli.⁴⁸

Obzvláště si rozuměl se starším bratrem Karlem, jeho dětmi, dále se sestrami Ludmilou a Emilií. Dle synovce Jaroslava, Karlova syna, byl považován za oblíbeného člena rodiny a jeho pozdější návštěvy byly vždy toužebně očekávané. Někdy dokonce sloužil mši pro rodinu doma, ač třeba neměl povolení k duchovenské činnosti.⁴⁹ I později během 70. a 80. let dojížděl na návštěvu na Moravu několikrát ročně, dětem vozil sladkosti, neteřím pomohl sehnat pracovní místa v Čechách a později jim půjčil peníze na stavbu domu.⁵⁰ Holík o svém otci nikdy nemluvil jinak, než jako o „tatínkovi“.⁵¹

V rodině se vypravuje o malém Augustinovi následující příběh: když byli Gustíčkovi asi čtyři roky, tak se během polních prací v sousedství lesa ztratil. Nikde nebyl k nalezení. Nakonec ho přivedl kostelník. Byl v kostele. Neb poté co se ztratil, nevěda, jak se dostat domů, cestu do kostela si pamatoval. Maminka prý pak slíbila, že ho zasvětit Pánu Bohu.⁵²

Do školy začal Holík chodit roku 1926 ve Velíkově, ale od školního roku 1930/1931 začal navštěvovat měšťanskou školu v 6 km vzdáleném Fryštáku. Zde se seznámil se salesiány a o rok později k nim nastoupil. Rodinu, která nebyla bohatá, Augustinovo studium finančně zatěžovalo. Sestra Marie si dokonce nechala vyplatit mzdu na několik let dopředu, aby mohla pomoci.⁵³

⁴⁵ Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Rodný list Augustina Holíka.

⁴⁶ PŘÍVARA, Milan, *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*, V Lukově: Obecní úřad v Lukově, 2003, str. 199.

⁴⁷ Sourozenců bylo celkem sedm: Marie (1912–1992), František (1914–1996), Karel (1915–1996), Augustin (1919–1996), Emilie (1924–2012) a Ludmila (1929–2008). Dle dokumentu rodiny Holíkovy.

⁴⁸ HOLÍK, Jaroslav, *Vzpomínka na strýce Gustu*, 26. prosinec 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele. Též KYZIVÁTOVÁ, Ludmila, *Strýček strojař*, 29. prosince 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

⁴⁹ HOLÍK, Jaroslav, *Vzpomínka na strýce Gustu*. Též KYZIVÁTOVÁ, Ludmila, *Strýček strojař*.

⁵⁰ HOLÍK, Jaroslav, *Vzpomínka na strýce Gustu*.

⁵¹ HOLÍK, Augustin, *Zdmi Želiva*.

⁵² HOLÍK, Jaroslav, *Vzpomínka na strýce Gustu*.

⁵³ HOLÍK, Jaroslav, *Vzpomínka na strýce Gustu*.

Rodina se později dostala do nepříjemné situace a na její členy byl vyvíjen tlak (vyhazovy z práce), když Augustinův bratr Karel se svými dvěma hektary, nechtěl vstoupit do JZD.⁵⁴ Obecně se dá říci, že rodina, přinejmenším dle rozhovorů s Holíkovými příbuznými, nikdy komunistický režim nepřijala a i dnes ty časy považuje za „strašnou dobu“.⁵⁵

Strýčka si rodina stále připomíná. Krom příběhů, jako na začátku zmíněnou aluzí na Nalezení Páně v chrámu, v roce 2019 za něj u zlínských salesiánů nechali sloužit mši k příležitosti 100 let od jeho narození.⁵⁶

3.2 Mezi salesiány

3.2.1 Fryšták

Formace mladých salesiánů byla nastavena takto:

- 5 let nižšího gymnázia (sem chlapci nastupovali kolem 11.–12. roku života)
- 1 rok noviciátu
- 3 roky studia filosofie
- 2 roky asistence – de facto pedagogická praxe
- 4 roky studia teologie
- svěcení

Ve Fryštáku mladý Augustin vychodil pět tříd gymnázia. Zkoušky chlapci jezdili skládat na Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži. Zelenka píše: „*Protože se (chlapci, pozn. TV) pilně učili, mívali výborné výsledky a mnozí prospěli s vyznamenáním. Netolerovala se lenost, zanedbávání studijních povinností, zejména nekázeň a špatné chování.*“⁵⁷ Ač Holíka nelze podezřívát ze zanedbávání studijních povinností či nekázně, tak jeho vysvědčení z pátého (posledního) ročníku 1935/36 nebylo právě skvělé. Z tělocviku, náboženství a matematiky: dobrý; ze všech ostatních předmětů: dostatečný.⁵⁸

⁵⁴ KYZIVÁTOVÁ, Ludmila, *Strýček strojař*.

⁵⁵ KYZIVÁTOVÁ, HOLÍK, Jaroslav.

⁵⁶ KYZIVÁTOVÁ, Ludmila, *Strýček strojař*.

⁵⁷ ZELINKA, Petr, *Salesiáni Dona Boska v Československu (1924–1939)*, Olomouc 2021, str. 282. První věta dle MED, Oldřich, *Knihy víry*, Vytiskeno jen pro vnitřní potřebu SDB, 1968, s. 51.

⁵⁸ Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Vysvědčení Augustina Holíka školní rok 1935/1936.

Většina chlapců, kteří zde studovali, na konci studia čekali, že budou ředitelem, na doporučení asistentů, vybrání a bude jim nabídnuta možnost nastoupit do noviciátu. Pokud by je místní systém nebavil, takových nebylo málo, měli možnost odejít a skutečně během studia odcházeli.⁵⁹

K součásti duchovní formace patřil také institut družin. Holík patřil k družině sv. Aloise z Gonzagy, druhou byla družina Nejsvětější svátosti.⁶⁰ Na programu byla společná modlitba, přednášky o životech biblických postav, světců a podobně. Družiny si volily ze svých členů předsedu, místopředsedu a jednatele. Scházeli se asi dvakrát měsíčně. Předseda ve školním roce 1932–1933 Emanuel Kolrus⁶¹ k činnosti mimo jiné řekl: „*Družina není na to, aby se zde proseděla ½ hodina, nýbrž na to, abychom se vzájemně povzbudili v konání dobra.*“⁶² Holíkův přítel Vojtěch Fuglík⁶³ byl ve čtvrtém ročníku zvolen předsedou.⁶⁴

Do Fryštáku se ale opakovaně vracel, a to i proto, že domov byl za humny. Ne vždy se jednalo o veselé chvíle. V květnu 1939 „*šli kluci do Velíkové na pohřeb Holíkovy maminky.*“⁶⁵

3.2.2 Noviciát

V roce 1936 vstoupil mladý Augustin do noviciátu ve Sv. Beňadiku.⁶⁶ Ve své žádosti píše, „...*vnitřní hlas mi káže věnovat se spáse duší svých bližních.*“⁶⁷ Formace trvala právě rok a 31. července složil Holík své první sliby. Ve své žádosti ze 17. června Holík píše:

⁵⁹ KOPŘIVA, Vladimír, *Salesiáni v 70. a 80. letech*, 7. srpna 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

⁶⁰ Ročníkové knihy družin, školní roky 1931–1935. Archiv Salesiánské provincie Praha.

⁶¹ Emanuel Kolrus (1912–1950). Pocházel z Kyjova. Do Fryštáku přišel v roce 1933, ale studium musel pro nemoc přerušit. Vrátil se v roce 1948, ale zemřel během noviciátu. Před smrtí mu bylo umožněno složit sliby. Rodem z Kyjova. „Dával novicům dobrý příklad svou hlubokou zbožností a houževnatostí na cestě ke kněžství.“ (Zpracováno dle: FRANK, Miloslav, *Stručný salesiánský nekrolog 1924–2008*. Dostupné zde: <https://docplayer.cz/25105705-Strucny-salesiansky-nekrolog.html>)

⁶² Archiv Salesiánské provincie Praha, Ročníkové knihy družin, školní roky 1931–1936, zápis z 5. října 1932.

⁶³ Vojtěch Fuglík SDB (1920–1989) byl charismatický a oblíbený kněz. Holíkův celoživotní přítel. Biskup Trochta ho v roce 1968 přivedl do Trmic, kde významně rozhýbal komunitní život zdejší farnosti. Dařilo se mu zapojovat mládež. Podílel se na opravách sedmi kostelů. Později odešel do Holohlav u Hradce Králové. V roce 1976 ho stihla mozková mrtvice. Zemřel o 13 let později. (Zpracováno dle: FRANK, Miloslav, *Stručný salesiánský nekrolog 1924–2008*.)

⁶⁴ Archiv Salesiánské provincie Praha, Ročníkové knihy družin, školní roky 1931–1936.

⁶⁵ *Salesiánská kronika ústavu ve Fryštáku*.

⁶⁶ Obec v Banskobystrickém kraji, od roku 1960 Hronský Beňadik. V předválečné době čeští a slovenští salesiáni úzce spolupracovali, a i proto najdeme rok noviciátu ve Sv. Beňadiku takřka ve všech životopisných údajích salesiánů této generace.

⁶⁷ Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Žádost o přijetí do noviciátu z 24. dubna 1936.

„Poznal jsem též, že v této Kongregaci se budu moci spíše spasit a lépe se posvětit.“⁶⁸ Sepsal zde též svůj první testament, což je u salesiánů zvykem, ve kterém stran majetku píše: „...jednu polovinu sal. ústavu ve Fryštáku a druhou polovinu věnuji na sal. misie a sourozencům rovným dílem.“⁶⁹

Po slibech odešel na tři roky na filozofický studentát v Moravské Ostravě, přičemž zkoušky se skládaly na Státním československém gymnáziu v Hlučíně. Zde je již vidět jisté zlepšení v prospěchu – chvalitebný z matematiky a zeměpisu.⁷⁰ Maturoval v roce 1940.

Následně složil i věčné sliby. Ve své žádosti píše: „Poněvadž doufám, že jsem dost poznal sal. život a povinnosti, mám pevnou vůli setrvati v ní s tímto úmyslem po celý život.“⁷¹

3.2.3 Asistence v Brně a teologické studium

Po maturitě působil Holík jako kostelník a pedagogický asistent na salesiánské oratoři v Brně-Žabovřeskách.⁷² Salesiáni zde byli činni teprve od roku 1939 pod vedením P. Františka Lepaříka.⁷³ Původní dřevěné stavby, ve kterých působil i Holík, shořely v roce 1965. Současný chrám je pak projektem 90. let. V dějinách místní komunity je o Holíkovi krátká zmínka: „Asistent Holík byl výborný stolař, uměl vše opravit.“⁷⁴

V Brně ho zastihl i konec války. Následně odešel do Fryštáku: „14. dubna 1945. Zprávy o postupu ruského vojska na Moravu od jihu (Hodonín). Na poledne sem došli dva spolubratři bohoslovci z Brna: Pavelka J. a Holík Aug. Byli rozesláni do různých domů pro velkou nejistotu poměrů.“⁷⁵

28. srpna 1943 se Holík zapsal do studia teologie. Byly to zřejmě události související s náročným obdobím druhé světové války, že Holík nastoupil do poslední fáze své formace o dva roky později, než byl standardní plán.

⁶⁸ Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45.

⁶⁹ Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Holíkův testament z 20. července 1937.

⁷⁰ Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Vysvědčení Augustina Holíka šk.r. 1937/1938.

⁷¹ Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Žádost o složení slibů z 24. června 1940.

⁷² PŘÍVARA, Milan, *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*, str. 200.

⁷³ František Lepařík SDB (1907–1987) působil přes 45 let v Brně-Žabovřeskách, kde vystavěl místní oratoř. Velmi aktivní a činorodý v budování salesiánského díla. (Zpracováno dle: FRANK, Miloslav, *Stručný salesiánský nekrolog 1924–2008*.)

⁷⁴ Historie salesiánského díla v Brně-Žabovřeskách. Dostupné zde: <https://historie.brno.sdb.cz/node/7>

⁷⁵ *Salesiánská kronika ústavu ve Fryštáku*.

Mezi jeho učitele patřili P. František Míša (dogmatická teologie, Písmo svaté), P. Vojtěch Basovník (dogmatická teologie, morální teologie), P. František Vitásek (liturgika), P. Josef Novosad (kanonické právo) a P. František Lepařík (církvní dějiny). Zajímavé je jméno otce Vitáska, který byl jen o necelé čtyři roky starší než Holík, což ukazuje na to jak mladé bylo celé české salesiánské dílo (respektive jeho nositelé).

Po osmi semestrech studia složil Holík svou poslední zkoušku 20. června 1947 (Theol. Orientalis – Eminenter) a studium tak zdárně ukončil. Na rozdíl od předchozích studií, zde je Holíkovou nejčastější známkou dvojka.⁷⁶

Na závěr této části poznamenejme, že bylo typické, že se salesiáni dále vzdělávali, což nebyl Holíkův případ, který se mnohem lépe cítil při praktické fyzické práci.⁷⁷

3.2.4 Knězem

O měsíc později 6. července 1947 přijal od biskupa Dr. Antonína Webera v Oseku u Duchcova kněžské svěcení.⁷⁸

„Primiční oznámení P. Augustina Holíka salesiána: Osek u Duchcova, červen 1947: Vděčen lásce a milosrdenství Božímu, dovoluji si oznámit, že budu dne 6. července 1947 v chrámu Panny Marie v Oseku „vysvěcen na kněze“. Primiční mši svatou budu obětovati z vděčnosti k Pánu Bohu za náš národ v neděli dne 13. července 1947 o 10. hodině ve farním chrámu Páně sv. Josefa v Lukově.“⁷⁹ Stejně hovoří i salesiánská kronika ústavu ve Fryštáku 13. července 1947: „V Lukově primice P. Holíka. Účastnit se šli všichni chlapci, aby zvýšili slavnost. P. Pitrun tam odešel též o 1/2 10. hod. po funkci v kostele.“⁸⁰ (Obr. 4)

⁷⁶ Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Systém zkoušení zde byl ovšem nastaven desetistupňově a jen stupně 1-5 byl klasifikovány jako „*insufficienter*“. Index Augustina Holíka ze studií bohoslovců.

⁷⁷ KOPŘIVA, Vladimír, *Salesiáni v 70. a 80. letech*.

⁷⁸ Holíkova předchozí nižší svěcení: tonzura 24. únor 1945, ostiariát a lektorát 25. únor 1945, exorcistát a akolytát 29. červenec 1945, subdiakonát 13. duben 1947, jáhenství 4. květen 1947. Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45.

⁷⁹ PŘÍVARA, Milan, *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*, str. 200-201.

⁸⁰ *Kronika salesiánského ústavu ve Fryštáku*.

3.3 Farní administrátor ve Vinoři a Akce K

3.3.1 Vinoř u Prahy

Vinoř je staré sídlo na severovýchodě od pražského centra na poutní cestě do Staré Boleslavi. Poprvé je zmíněna v zakládacích listinách krále Vratislava z roku 1088, podle nichž bylo několik osob, které měly sloužit Vyšehradské kapitule.⁸¹ Významnou stopu zde zanechala vinořská větev rodu Černínů – drželi panství až do konce první světové války a mají na místním hřbitově hrobku.

Po druhé světové válce obec stále ještě nebyla součástí Prahy a většinou ji v dobových dokumentech najdeme jako „Vinoř u Prahy“, ač to nebyl její oficiální název. K hlavnímu městu byla připojena během dosud posledního rozšiřování Prahy roku 1974, do té doby byla součástí okresu Praha-sever.⁸²

Ještě připomeňme, že ač měla Vinoř po druhé světové válce poněkud méně obyvatel (1666 v roce 1950 oproti 1858 v roce 1930⁸³), tak co se vinořské farnosti týče, byla mnohem rozsáhlejší a v této době k ní patřily i některé okolní obce: Kbely, Satalice, Radonice, Přezletice a Podolanka.

3.3.2 Příchod salesiánů do Vinoře

Arcibiskupská konzistoř rozhodla, že vinořská duchovní správa bude dána do péče salesiánům. Měl zde být dům pro pozdní povolání, který nakonec vznikl v Mníšku pod Brdy. Řád v této době rychle rostl, a ač u nás salesiáni působili teprve od roku 1927, mělo se za to, že mohou nejen pomoci s nedostatkem diecézních kněží, ale že jsou i jinak vhodné pro výzvy nové doby.

Ostatně o rok později (1947) se poměrně nečekaně právě P. Trochta stal novým biskupem diecéze litoměřické. Pro obrovský úbytek věřících způsobený vyhnáním německých obyvatel, včetně mnoha kněží, je to nejspíše nejnáročnější biskupská služba v celém Československu.

Poprvé navštívil faru ve Vinoři, ještě jako ředitel salesiánského ústavu v Kobylicích, P. Štěpán Trochta na jaře 1946. „...*však nebyl příliš spokojen se stavem, v němž se kostel i*

⁸¹ FILIP, František, *Vinoř od minulosti k dnešku 1088–2002*, Praha 2004, str. 8-9.

⁸² HISTORICKÝ LEXIKON OBCÍ ČESKÉ REPUBLIKY 1869–2005 II. DÍL, str. 571. Dostupné zde: <https://csu.gov.cz/docs/107508/2673751f-0b8b-cbc9-01c2-9d3cb3f5aad1/13n106cd2.pdf>

⁸³ FILIP, František, *Vinoř od minulosti k dnešku 1088–2002*, Praha 2004, str. 127.

*fara nacházela – vše otlučené ještě od náletů.*⁸⁴ V létě zde byl znovu spolu s P. Ignácem Stuchlým, inspektorem salesiánů.

Vinořský farář viděl v salesiánech požehnání: „...protože 1) jeden kněz na tuto velkou farnost nestačí – a salesiáni sem jistě nepošlou kněze jediného, 2) je zde hodně mládeže, ale ve valné většině odcizené úplně Církvi a Bohu – pro ni se právě salesiáni mohou stát záchranou.“⁸⁵ Neopomněl připomenout obavy místních obyvatel: „...občané projevovali nespokojenost se zamýšlenou změnou a děsili se, že na zdejší faře mají vládnout „mniši, kteří budou jistě zamračení, nepřístupní, ministranti se obávali, že fara bude uzavřena jejich přístupem... a tak se smíšenými pocity byli očekáváni salesiáni ve Vinoři.“⁸⁶

V listopadu 1949 žili v řeholním domě ve Vinoři čtyři salesiáni: Augustin Holík, František Mikulík⁸⁷, Josef Holík⁸⁸ a Josef Tichý.⁸⁹ Kultový tajemník Verner si na ně, ve zprávě krajskému národnímu výboru, stěžoval: „Všichni jsou příslušníci řádů Salesiánů a

⁸⁴ Farní kronika Vinoř, str. 226.

⁸⁵ Farní kronika Vinoř, str. 226.

⁸⁶ Farní kronika Vinoř, str. 226-227.

⁸⁷ P. František Mikulík SDB (1913–2002) pocházel ze Stříteže. Jako salesián prošel Fryštákem, Svätým Beňadikem, Ostravou. Po vysvěcení působil jako katecheta v Pardubicích, Ořechevě a Vinoři. Ze Želiva byl propuštěn v roce 1955. Dále pracoval jako dělník v teplických lázních, prosenickém cukrovaru či n.p. Medika v Přerově. Do duchovní zprávy se vrátil v roce 1968. (Zpracováno dle: ABS, f. Historický fond Státní bezpečnosti, inv. j. H-639. Skupinový svazek 7347, (tematika svazku Lepařík Josef a spol.), zpráva k salesiánům vč. Plánu v okrese Přerov (25.7.1962) a FRANK, Miloslav, *Stručný salesiánský nekrolog 1924–2008*.

⁸⁸ Koadjutor Josef Holík SDB (1885–1968) pocházel z Všeminy u Slušovic. Výborně se učil. Za první světové války bojoval v Haliči, Rumunsku a Itálii. Po válce se přestěhoval do Bratislavy. Dozvěděl se o salesiánech a v 45 letech k nim ve Fryštáku nastoupil (1931). Ve stejném roce nastoupil do noviciátu ve Svätém Beňadiku, 6. srpna 1932 složil první sliby jako koadjutor. Pobýval v Římě. Během druhé světové války pobýval v Ostravě a Pardubicích. Po válce působil v Oseku a ve Vinoři. Po internaci v Králíkách působil v charitativním domě v Moravci na Vysočině (do roku 1960), poté v Senohrabech v obdobném zařízení pro přestarlé kněží. Zde se staral o P. Augustina Štancla. Zemřel v Moravci. Zpracováno dle: KOPŘIVA, Vladimír (ed.), *Malé stáde*, Praha 2015.

„Holík byl patrně jedním z mála, s kým byl biskup ochoten upřímně hovořit o politicko-církevních otázkách.“ (KOUBOVÁ, Veronika. *Intermezzo v biskupské službě Štěpána Trochty*, str. 74)

⁸⁹ Josef Tichý se narodil roku 1926. V letech 1941–43 studoval ve Fryštáku, 1943–44 ve Dvorku. Roku 1944 podal žádost o vstup do noviciátu: „Pracoval dost tvrdě, zvláště pokud šlo o jeho duchovní život. Diskrétní zdravotní péče. Zatím se jeho povaha ještě úplně nehodí k salesiánskému životu, protože pociťuje velké potíže s mluvením. Snad se to časem rozšíří. Pro zbytek je to v pořádku.“ Noviciát absolvoval v roce 1944–45 v Ořechevě. K připuštění ke slibům obdržel hodnocení: „Na začátku noviciátu se omezoval a svým představeným věnoval malou pozornost. Ale donucen představenými předvést svůj charakter, ukázal, že je dobrý salesián.“ V letech 1945–47 započal v Ořechevě se studiem filosofie, které dokončil roku 1947–48 v Přestavlkách. Na asistenci byl poslán nejprve roku 1948–49 do Pardubic, poté v roce 1949–50 do Vinoře. Internován byl v Oseku a sloužil vojenskou službu. Po ní se vrátil domů do Svratky. Stal se účetním v JZD a varhaníkem, i v Herálci. (Text Vladimíra Kopřivy SDB z vlastních poznámek o salesiánech, kteří z kongregace odešli, který mi laskavě poskytl.)

*zásadní odpůrci lidovědemokratického zřízení. V uvedené obci je velký nedostatek bytů a při jednání o tomto problému MNV nedocílil uvolnění ani jedné místnosti vzhledem k řádu, který nedovoluje, aby tam byla žena. Vždy v této obci byl jeden farář nejvýše s kaplanem a stačili na celou agendu, kterou nyní zastávají 4 síly.*⁹⁰

3.3.3 Konec salesiánů ve Vinoři

Působení salesiánů ve Vinoři skončilo doslova přes noc. Farní budova nebyla již jen úřadovnou místního administrátora, ale též řeholním domem. A to domem jednoho z významných řeholních řádů. Vinoř tak byla zahrnuta do Akce K. V noci ze 13. na 14. dubna 1950⁹¹ se zde nacházeli všichni řeholníci, (asistent Josef Tichý, koadjutor Josef Holík, katecheta P. František Mikulík a ředitel a farní administrátor P. Augustin Holík) a paní Koudelková, kuchařka na faře.

V plánu celé operace byl pro každý jeden klášter či řeholní dům vypracován podrobný čtrnáctibodový postup. Ten se více méně pro všechna místa shodoval. StB, zmocněnec Státního úřadu pro věci církevní (SÚC), měli s podporou SNB následující úkoly: zajistit přítomné osoby (StB), zajistit objekt (SNB), oddělit řeholníky od civilních zaměstnanců, prohledat přítomné řeholníky a zjistit jejich totožnost, informovat je o převozu (v případě vinořských salesiánů do „centralizačního střediska“ v Oseku u Duchcova⁹²) a pod dozorem jim umožnit si sbalit. Následovalo opětovné prohledání a odvoz. Toto se netýkalo představeného, který měl asistovat při podrobné prohlídce budovy. Pátralo se především po „závadném materiálu, zejména tiskovinách letácích, cyklostylech, zbraních atd.“⁹³

Představený měl být pak převezen na krajské velitelství StB k výslechu. Nenásledoval však své spolubratry do severních Čech, ale jelikož byl zařazen do skupiny „nejreakčnějších řeholníků“, byl, po výslechu v Bartolomějské, převezen do internačního střediska zřízeného v premonstrátském klášteře v Želivě.⁹⁴

⁹⁰ Státní oblastní archiv v Praze (SOAvP), fond SKNV Krajský církevní tajemník, Inv. č. 59. Zpráva z 29.11. 1949.

⁹¹ Noc ze čtvrtka na pátek.

⁹² Paradoxně právě zde měli až do roku 1950 salesiáni své teologické učiliště (studentát), které bylo jedním z vrcholů promyšleného salesiánského výchovného modelu – chlapci, které salesiáni vychovávali, mohli jít buď cestou řemesla (dům v Ostravě), řeholního života či dokonce kněžství. Právě příprava k poslední jmenované cestě se měla uzavřít v Oseku. Mnozí zde i přijali, zvláště v letech 1946–1950, kněžské svěcení. Například v roce 1947 P. Augustin Holík.

⁹³ Archiv bezpečnostních složek (ABS), Akce „K.“ – evidence klášterů, fond H, sign. H-718-1, s. 89.

⁹⁴ HOLÍK, str. 1-3.

Zde si P. Augustin Holík začal psát deník, který začíná popisem zatčení. Jeho líčení si již na první straně nezadá se scénářem napínavého kriminálního filmu: „13. dubna 1950 v noci zatloukli a zvonili statečně nějací chlapi u fary ve Vnoři. ... Předtím ovšem kuchařka ještě narychlo v kuchyni roztrhala opisy programu postupu strany proti církvi a soukromníkům – ze schůze v Karlových Varech – a pak to podpálila a hodila do šporáku. ... Hlas odpovídá na každou mou otázku vždy jen kategoricky: „Otevřít!“ Konečně jsem odstoupil a chvilinku počkal, až se připraví p. Holík, p. asistent Tichý teprve vstával. Tedy tři jsme kráčeli odhodlaně vpřed. Kuchařka je celá pryč. Chtěla, abych se skryl, prostě abych nešel. Rozžehli jsme tedy dole na chodbě elektriku a otevřeli východ na ulici. Ihned se vrátil jeden lotr s namířeným automatem dovnitř. „Ruce vzhůru, obrátit se tváří ke stěně!“⁹⁵ Pro nás je zajímavé, že se popis celého přepadení přesně shoduje s plánem akce, popsáním v dokumentu StB. Informační zpráva Ministerstva vnitra ze 17. dubna 1950 ještě explicitně zmiňuje vnořské salesiány s tím, že: „...oddalovali otevření dveří a pálili kompromitující dokumenty.“⁹⁶

Okresní církevní tajemník je ve svém líčení méně dramatický: „Při otevření nevznikly žádné potíže ani ze strany řeholníků, ani ze strany jiné. Řeholníci nekladli žádný odpor. ... Po politické stránce proběhl zásah klidně, během noci zásahu nemělo zdejší obyvatelstvo tušení o akci, a i během dalších dnů nebyly žádné rušivé zjevy.“⁹⁷

Během prohlídky fary byly nalezeny „protistátní letáky a cyklostyl“. P. Holík odmítl podepsat prohlášení o předání farnosti s tím, že „není oprávněn předávat farnost, že tomuto musí mít rozkaz od biskupa, který jest jediný k tomuto oprávněn.“⁹⁸

Vystrašenou kuchařku, paní Koudelkovou, odvezl církevní tajemník Václav Čapka na vlak do Pardubic, kam odcestovala za svým synem.⁹⁹

V závěru zprávy konstatuje, že „Salesiáni zdejší fary, jak bylo zjištěno, nebyli u zdejších obyvatel ve velké oblibě, tudíž zákrok proti nim nevzbudil žádný rozruch.“ Mše svatá v neděli 16. dubna za účasti 80 věřících proběhla „bez závad“.¹⁰⁰ Co si lidé doopravdy

⁹⁵ O vlastním prameni a o tom jak s ním pracuji více kapitoly 3.4.2 a 3.4.3. HOLÍK, str. 1.

⁹⁶ VAŠKO, Václav, *Dům na skále. Církev bojující 2. 1950–květen 1960*, Praha 2007, str. 55

⁹⁷ Státní oblastní archiv v Praze (SOAVP), fond SKNV Krajský církevní tajemník, Inv. č. 59, tajná závěrečná zpráva z 18. dubna 1950.

⁹⁸ Státní oblastní archiv v Praze (SOAVP), fond SKNV Krajský církevní tajemník, Inv. č. 59, tajná závěrečná zpráva z 18. dubna 1950.

⁹⁹ Zde poznamenejme, že s paní Koudelkovou udržoval Holík přátelské styky i nadále. Nejenomže mu posílala balíky na přilepšenou, ale později ji v Pardubicích i opakovaně navštívil. KYZIVÁTOVÁ, Ludmila, *Strýček strojař*.

¹⁰⁰ Tamtéž.

mysleli je dnes již těžké zjistit, ale z tohoto pohledu je vypovídající i to, že v obecní kronice jsou církevní záležitosti zcela opomíjeny. Výjimku tvoří právě zápis z roku 1950: „*V květnu (škrtnuto – pozn. aut.) t. r. přijela do Vnoře státní policie, prohledala celou faru, faráře i kaplana odvezli. Nikdo nevěděl proč. Pak jsme četli v novinách: Státní soud v Praze konal přelíčení ve dnech 31./5. až 8./6. proti skupině vlastizrádců. Byli to lidé, kteří neuznávali převrat z 25. února 1948 a radili se, jak zvrátit nový režim. V září 1948 přijela na naši faru doktorka Milada Horáková... Proces jim dokazoval, že se spojili se zahraniční emigrací a s nepřáteli naší vlasti.*“¹⁰¹

3.3.4 Vnořská farnost poté

V pět hodin ráno 14. dubna 1950, doslova několik hodin po odvezení P. Holíka, se na faru dostavila komise k soupisu majetku. Krom okresního církevního tajemníka Čapky ji tvořili tři zástupci ONV Praha-sever. Komise zapečetila horní patro farní budovy. Dolní patro zapečetěno nebylo, neboť zdejší místnosti užívali příslušníci SNB a tajemník SÚC Šmíd, pro které bylo „vyvařováno“ ze zásob zabavených salesiánům.¹⁰²

O deset dní později byla vyhotovena konečná zpráva obsahující soupis movitého a nemovitého majetku. V soupisu zabavených věcí zaujme i vepř, kohout, 5 slepic a 9 králíků – vepř byl předán JZD a ostatní zvířata místnímu občanovi. Zajištěn byl také poměrně značný finanční obnos – ať již v hotovosti či v podobě vkladních knížek či cenných papírů.¹⁰³ Komise ještě navrhla, aby byl v budově zřízen kulturní dům či mateřská škola. K tomu však nedošlo. Ještě v listopadu 1950 se tajemník Čapka obrací na KNV s tím, že v klášteře jsou stále monstrance, kalichy, kříže a další cennosti a žádá, aby mu bylo sděleno, jak bylo s věcmi naloženo a klášter tak mohl být konečně zlikvidován.¹⁰⁴

Nemovitý majetek vnořské farnosti zahrnoval krom kostela ve Vnoři a Cvrčovicích, kaple v Satalicích fary a márnice na hřbitově také dvě hospodářské budovy na farském dvoře (částečně vlastněné JZD) a pak role, pastviny, farskou zahradu – celkem 49 hektarů. Z toho bylo 43 dáno do výkupu.¹⁰⁵

¹⁰¹ *Vnořská obecní kronika*, str. 226.

¹⁰² Státní oblastní archiv v Praze (SOAvP), fond SKNV Krajský církevní tajemník, Inv. č. 59, hlášení z 23. dubna 1950.

¹⁰³ Hlášení hovoří o 28 804 Kč v hotovosti, 136 615 Kčs na vkladních knížkách a cenné papíry v celkové hodnotě 236 000 Kčs. Tamtéž.

¹⁰⁴ Státní oblastní archiv v Praze (SOAvP), fond SKNV Krajský církevní tajemník, Inv. č. 59, žádost na církevní oddělení KNV v Praze z 29. listopadu 1950.

¹⁰⁵ Státní oblastní archiv v Praze (SOAvP), fond SKNV Krajský církevní tajemník, Inv. č. 59, hlášení z 23. dubna 1950.

Zmocněnec SÚC Šmíd byl pověřen, aby, mimo jiné, dovnitř nikoho nepouštěl. Dále mu nakázali, že případnou došlou poštu či balíky „*pro bývalé obyvatele kláštera je třeba podrobiti cenzuře a nezávadnou zaslati za nimi do střediska.*“¹⁰⁶

Bohoslužby ve farnosti bez duchovní správy nejprve sloužil P. Häusler z Jiren (kterého sem vozili automobilem zajištěným MNV) a od 30. dubna pak čakovický farář P. Vratník.¹⁰⁷

Provizorium duchovní správy trvalo více než rok. Až v létě 1951 nastoupil nový farář P. Václav Kačírek. Majetek byl sice dříve sepsán, ale to, jak byl zajištěn, nejlépe charakterizuje zpráva samotného církevního tajemníka Čapky z 20. července 1951, kdy faru předával. Konstatuje, že některé předměty byly poztráceny či opotřebovány a pokračuje: „*Zvláště některých předmětů se nedalo zachránit, jelikož budova byla dlouhý čas opuštěna bez hlídání.*“¹⁰⁸

3.3.5 Vzpomínka farnice na vinořské salesiány

Dobové zprávy farníků na salesiánská léta nemáme téměř žádné. V obecní kronice je celá situace zmíněna, ovšem bez jakéhokoliv hodnocení. Později se zde ještě objevuje zmínka o vinořských salesiánech v souvislosti s procesem Milady Horákové.¹⁰⁹

Ve vzpomínkách Marie Krčmářové (roz. Viktorínové, 24. 5. 1943) ze Satalic ale mají místní salesiáni svou roli. Satalice s kaplí sv. Anny, součást vinořské farnosti, bylo jedno z míst velké farnosti, o které měli obyvatelé vinořské fary za úkol pečovat.

Z dětství si pamatuje na nedělní mše v kapli sv. Anny, svatoanenská posvícení, májové pobožnosti a pak výuku náboženství ve staré satalické škole, kterou měl na starost salesiánský katecheta z Vinoře. Zde uvedl všechny čtyři jména: Tichý, Holík, Hasilík a Mikulík.¹¹⁰

Zvláště pěkný vztah měla pak s otcem Františkem Mikulíkem, od kterého má dodnes schovaný dopis poslaný z internace z Oseka v říjnu 1952. „*Milá Maruško, nevím, zda Ti již někdo v životě psal,*“ píše dojatý kněz a líčí jakou radost mu udělala fotkou z prvního svatého přijímání.¹¹¹ Byl to doopravdy její první dopis.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Státní oblastní archiv v Praze (SOAvP), fond SKNV Krajský církevní tajemník, Inv. č. 59.

¹⁰⁹ Vinořská obecní kronika, str.

¹¹⁰ KRČMÁŘOVÁ, Marie, *Vzpomínka na vinořské salesiány*, 1. dubna 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

¹¹¹ Dopis P. Františka Mikulíka z 6. října 1952. Osobní archiv Marie Krčmářové.

Před Vánoci 1950, po příchodu z kostela, tatínek Jiří Viktorín prohlásil, že je možné salesiánům poslat do „kriminálu“ balík. Napekli, přidali teplé ponožky a společně s manžely Kratochvílovými vyrazili v noci do Vinoře, aby někomu předali věci. Později si se salesiány tatínek psal a balíky jim posílali přímo.¹¹²

Nejvíce si ale na P. Holíka pamatuje z dob pozdějších, kdy jezdil za tatínkem Jiřím. Poprvé přijel krátce poté, co byl propuštěn z Želiva. Pak ale jezdil pravidelně až do smrti Jiřího Viktorína v roce 1988. Někdy přišel dopoledne, takže ho ani nezastihla, jen jí tatínek řekl, že tu byl, většinou poseděl asi hodinu a šel zas dál za některými dalšími bývalými farníky. S P. Mikulíkem udržoval Jiří Viktorín písemný styk.¹¹³

¹¹² KRČMÁŘOVÁ, Marie, *Vzpomínka na vinořské salesiány*.

¹¹³ Tamtéž.

3.4 Želivský vězeň

3.4.1 Úvod

Želiv je prastarý klášter, který už stojí téměř 890 let. Pojmenován je podle říčky opakovaně zmíněné v Písmu. Ježíš zde uzdravil slepého: „*Jdi, umyj se v rybníce Siloe.*“ (*To jméno znamená ‚Poslaný‘.*) *On tedy šel, umyl se, a když se vrátil, viděl.*”¹¹⁴ Téměř celé dějiny kláštera se pojí s řádem premonstrátských řeholních kanovníků. Leží asi 11 km západně od Humpolce na Vysočině.

Pro nás je důležité, že se v letech 1950–1956 klášter stal jedním z takzvaných centralizačních klášterů, kam byli po Akci K převezeni zadrženi řeholníci a internováni. Dalšími tábory byly: Hejnice, Bohosudov, Osek, Hejnice a Králíky. Oproti všeobecným představám zde byli soustředěni i nepohodlní diecézní kněží.¹¹⁵ Internace byla nezákonná, což uznal SÚC v roce 1953, ale nic se nezměnilo.¹¹⁶

Vedením tábora byl na podzim roku 1950 pověřen Alois Pokorný, zvaný „*Lojza*“. Později mu dělal zástupce Max Kratochvíl. Ti stáli v čele asi třiceti uniformovaným příslušníkům SNB.

3.4.2 „*Za zdmi Želiva*”

Unikátním pramenem pro poznání osudů nejen otce Holíka, ale i mnoha jeho spolubratrů a dalších představitelů katolické církve, je opis ručně psaných záznamů z internace v Želivě v první polovině padesátých let 20. století nazvaných *Za zdmi Želiva*. Tyto sám autor později přepsal a doplnil poznámkami (většinou ve formě komentářů v závorkách). Tyto se k salesiánům dostaly spolu s pozůstalostí Augustina Holíka, kterou měl po jeho smrti na starosti Miloslav Frank.¹¹⁷

V této části bych se rád podrobněji podíval na tento pramen, stručně popsal jeho obsah a zhodnotil, v čem je přínosný. V další části bych rád vylíčil Holíkův pohled na každodennost v internaci. Až v závěru jednotlivých kapitol se pokusím jeho pohled srovnat

¹¹⁴ Jan 9,7. Český ekumenický překlad.

¹¹⁵ CHAROUZ, Jindřich Zdeněk, *Internační tábor Želiv*, IN: HANUŠ, Jiří, STŘÍBRNÝ, Jan (eds.), *Stát a církev v roce 1950*, Brno 2000, str. 71.

¹¹⁶ Tamtéž, str. 70-71.

¹¹⁷ Miloslav Frank SDB (1924–2012), politický vězeň, aktivní člen salesiánského podzemního života za minulého režimu. Měl na starosti pozůstalosti bratrů salesiánů a vysloužil si tak přezdívku „*provinciální sup*“ (Kopřiva). Zpracováno dle: FRANK, Miloslav, *Stručný salesiánský nekrolog 1924–2008*.

s některými dalšími vzpomínkami internovaných, abych nenarušil ucelenost Holíkova vyprávění.

Předně, tento text není širší veřejnosti znám a nikdy nevyšel tiskem. Ač je zmíněn v článku o Augustinu Holíkovi na Wikipedii, není volně přístupný.¹¹⁸ Existuje pouze v několika strojových prepisech v různých místních salesiánských archivech.¹¹⁹ (Obr. 7) Mezi salesiány je známější, a to i díky elektronické formě, kterou zajistil koadjutor Vladimír Kopřiva SDB. Text je možné získat ve dvou dokumentech Word. První má asi 150 a druhý asi 164 normostran, celkem asi 105 000 slov. Tyto mi laskavě poskytla Pavla Jungmannová ASC z Fryštáku, která o otci Holíkovi napsala i článek do Salesiánského magazínu a z deníku cituje.¹²⁰ Oba texty, které tvoří jeden nedělitelný celek a vyskytují se ve dvou dokumentech především proto, že zápisky byly přepsány právě do dvou sešitů, jsem přirozeně propojil do jednoho dokumentu a ve své práci na ně odkazuji takto.

První zápis, pořízený 18. dubna, popisuje události čtvrtka 13. dubna 1950, takzvané Akce K, kdy byli všichni vinořští salesiáni zatčeni. Posledním dnem je pak úterý 19. dubna 1955, den před odjezdem ze Želiva. Tedy přesně pět let života, chtělo by se říci, ovšem smutnou skutečností je, že zápisy z června 1950 až března 1952 byly ztraceny.¹²¹ Holík vyslovuje domněnku, že se tak možná stalo při zatčení spolubratra a vrstevníka P. Václava Filipce SDB v Liptáli.¹²²

Část, která byla takto nenávratně ztracena, nás přivádí k otázce: jak je možné, že se zbývající zápisky zachovaly a nepadly do rukou státním orgánům?¹²³ Ač pro zjednodušení mluvíme o textu jako o „deníku“, nelze říci, že by šlo o nějaký ideální sešit v pevné vazbě, který by se podařilo Holíkovi vést pravidelně a každodenně, ač se tomu velmi blíží. Zápisky si P. Holík nejprve psal do knihy *Pod korouhví Kristovou* mezi řádky a následně je přepisoval na volný list papíru, podle vlastních slov „*abych to mohl někdy snadněji propašovat.*“¹²⁴

¹¹⁹ Autor tohoto textu pracoval se strojovým prepisem první i druhé části deníku, které se nachází v archivu pražských salesiánů v Kobylicích.

¹²⁰ JUNGMANNOVÁ, Pavla, *Vzpomínky P. Augustina Holíka*, IN: *Salesiánský magazín* 2/2020, str. 16. (Dostupné zde: https://www.sdb.cz/wp-content/uploads/2020/04/sm_2_2020_web.pdf)

¹²¹ HOLÍK, Augustin, *Za zdi Želiva*, str. 1. Více o P. Václavu Filipcovi v *100 výročí narození Václava Filipce, SDB, Ozvěny z oratoře Havířov*, 3/2019. (Dostupné zde: <https://csvc.cz/wp-content/uploads/2019/09/Ozv%C4%Bny-3-V%C3%A1clav-Filipec.pdf>)

¹²² HOLÍK, str. 1.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Tamtéž, str. 4.

Vpisování do knih však záhy považoval za příliš riskantní. V zápise z 10. 3. 1952 Holík zmiňuje, že zápisky odevzdal, „*aby se mohly poslat ven ze Želiva.*“¹²⁵

Koadjutor Vladimír Kopřiva vyslovil domněnku, že i díky internovaným premonstrátům, kteří objekt dobře znali, lze předpokládat, že mohl rukopis takto někde ukrýt.¹²⁶

Na závěr této části připomeňme, jak pozoruhodné je, že Holík, který, jak ještě uvidíme později, nebyl sám příliš výřečný, spíše se zdržoval od mnohomluvného vypravování, napsal takto dlouhý a ucelený text. Vždyť i na jednom pohledu svému bratru Karlovi z června 1950 píše: „*Víte, že velice rád šetřím inkoustem a na poštovním. (Nebo lépe řečeno jsem z Holíkové rodiny, co se týká psaní.*“¹²⁷ (Obr. 2)

3.4.3 Charakter textu

Text je psán velmi čtivým a živým způsobem. Nechybí mu nejen humor, ale také klid a vyrovnanost.¹²⁸ Na svůj osud P. Holík nezhěrá a snaží se i v této nové situaci najít pozitivní přístup. Pochopitelně ne každý den se děly pozoruhodné věci, a tak je často zápis spíše heslovitý. Nejvíce se věnuje tomu, kdo byl z bratří přidělen k jaké činnosti, kdo byl volán do kanceláře, hrubosti dozorců, kdo byl zavřen na samotku či do temnice, jaký film byl promítán apod. Během let se zápisy příliš nemění, ale zdánlivé bezčasí tábora, tak jak může působit na čtenáře, mělo pro jeho obyvatele jasný rytmus liturgického roku. Velmi podrobně autor popisuje, jakou nověnu se kdy modlí, kdo celebruje bohoslužbu, kterého svatého si připomínají, co kdy při bohoslužbě zpívali a zdali prováděli duchovní cvičení ap.¹²⁹ Jako celek je text výjimečným zdrojem poznání každodennosti Želiva.

Právě proto, že text vznikl během internace a spíše se tak podobá deníku, je zde zachycena každodennost, která by u podobného líčení sepsaného později nutně chyběla, protože není na první pohled zajímavá. Zde tedy platí, že: „*Autor u těchto zápisů nepředpokládal, že budou někdy v budoucnosti, popř. za jeho života, zveřejněny. Zároveň*

¹²⁵ Holík, str. 17.

¹²⁶ KOPŘIVA, Vladimír, *Salesiáni v 70. a 80. letech.*

¹²⁷ Osobní archiv Jaroslava Holíka. Pohled ze 4. června 1950 adresovaný bratru Karlovi Holíkovi do Velíkové.

¹²⁸ „*Prý z Aše utekla celá posádka SNB z ráje do západního pekla!!!*“ HOLÍK, str. 14; nebo když spoluvězeň chce před dozorcem říci doktoru v Humpolci, že jejich lékař je ve vězení, tak „vypočítává léky“: „*medicus noster*“, „*in carcere*“, „*Coramin*“. HOLÍK, str. 33.

¹²⁹ Kupříkladu oslava Velikonoc za přítomnosti biskupů Holík, str. 58.

býval „otevřenějším“, s menší mírou autocenzury záznamů, než je tomu v případě zápisů prováděných s delším časovým odstupem od zaznamenaných událostí.”¹³⁰

Jde samozřejmě o jeho subjektivní pohled na věc, některé věci vztahuje sám k sobě, ale ne tak mnoho, jak by se dalo čekat a ani o své rodině příliš nemluví (ač pokud ano, tak vždy velmi pěkně). Naprosto zde chybí jeho vzpomínky na dětství či studia. Často a zhusta zmiňuje jména ostatních internovaných. Z tohoto pohledu je text více salesiánskou kronikou, než Holíkovým deníkem.

Jelikož se originální text nezachoval, není možné jej srovnat se strojovým přepisem. Přepsání deníku svědčí o tom, že Holík měl na mysli alespoň omezený okruh svých (řeholních) přátel, kteří mohli mít o podobné svědectví zájem. Je dobré mít na paměti, že části líčení mohl Holík vynechat či jinak doplnit. Podobně při přepisu dokumentu do digitální podoby mohly vzniknout nějaké nepřesnosti, které ale nemohou mít vliv na vyznění celého textu.

Velkou silou (a jistě z jistého pohledu i slabinou) je subjektivita jeho vyprávění. Tuto hlavní přednost chci zdůraznit tím, že jej chci nechat mluvit a používám k tomu výše zmíněné nástroje v podobně častých citacích jeho textu, také to, že líčení rozměňuji korekcemi či srovnáváním s jinými vzpomínkami spíše výjimečně. Text také přepisuji přesně ve znění, jak jej Holík zapsal, s výjimečným doplněním interpunkce. Dlouhý text jsem se rozhodl rozčlenit do tematických kapitol pro snazší orientaci a porozumění.

3.4.4 „Koncentrák, četníci a gestapáci“

O místě své internace, klášteře premonstrátů, opakovaně mluví jako o „koncentráku“ či řidčeji jako o „base“. Tomu nasvědčuje i míra dozoru a reflektory, které monitorovaly prostor tábora v noci.¹³¹ Jako dozorcí zde působili příslušníci SNB, kterým Holík většinou říká „četníci“, a nejednou sem zavítali i lidé z StB, kteří jsou přímo nazýváni „gestapáky“.

Invektivy vůči utlačovatelům, vězňům či komunistům obecně nepřekračují hranici slov „pytle praštění“, „gauner“ či častěji jen „lotr“.¹³² Výjimečná jsou pak slova „krysa“¹³³, „zrůda“.¹³⁴ V charakteristice jednotlivců je P. Holík dalek odsudku, že by byli

¹³⁰ DVOŘÁK, Tomáš, FASORA, Lukáš, CHOCHOLÁČ, Bronislav, MALÝ, Tomáš, NEČASOVÁ, Denisa, STOKLASOVÁ, Zdeňka, WISHODA, Martin, *Úvod do studia dějepisu 1. díl*, Brno 2014, str. 60.

¹³¹ HOLÍK, str. 6.

¹³² Toto slovo se však v textu objevuje asi 200krát.

¹³³ HOLÍK, str. 75.

¹³⁴ HOLÍK, str. 11.

všichni zlí: „*Jedni s námi sympatizují a druzí jsou lotři.*“¹³⁵ Většinou je hlídal lotr, ale jindy „dobrý četník – reakcionář“.¹³⁶ Holíka v těžkých chvílích těší velká omezenost dozorců, jako když je jeden z internovaných P. Šital zpovídán, a na otázku, zdali byl někdy v zahraničí, odpovídá, že byl v Lurdech – následuje: „*To je v Polsku?*“¹³⁷ A na stejném místě je dále dotazován, zdali zastával nějaký úřad: „*Ano, byl jsem spirituálem.*“ *Max (dozorce – pozn. aut.): „Co to je? Vácha (dozorce – pozn. aut.) hned pomohl: „To je jako tělocvikář!“*¹³⁸ Přítomnost dozorců bere jako nutné zlo, ale nenechá se jimi rozhodit, není drzý a oni ho většinou nechávají na pokoji.

Pozoruhodná je událost z října 1953, kdy dozorce Vácha, o kterém neměl Holík dobrého mínění, telefonoval s družstvem v Humpolci a pohrozil, že pokud pošlou opět nákladní auto, žádné lidi nepošle. A když pak nákladní auto opravdu přijelo, poslal ho pryč. Autobus nakonec přijel, a až tehdy svolil Vácha k tomu, aby tentokráte bezpečněji a pohodlněji odjeli pracovat.¹³⁹ Také ke konci své internace se nejednou zmíní, že náhle i dozorci, kteří se předtím chovali hrubě a řeholníci od nich mnohé zkusili, se začali chovat lépe a kupříkladu zdravili či se ptali na to, jak se mají.

Velitel Alois Pokorný, kterého Holík nazývá „velitelem“ či ještě častěji „Lojzou“, není v deníku vylíčen jako karikatura „lotra“. Někdy na internované křičí, někdy je opilý, jistě je defraudant a je tak často nepřítomen, že „*ani si to člověk nepamatuje a nestačí sledovat.*“¹⁴⁰

Interakce mezi Holíkem a velitelem tábora jsou vsutku pozoruhodné. Opakovaně si chodil stěžovat k veliteli tábora po nespravedlnostech od jiných dozorců a bylo mu vícekrátě dáno za pravdu. Skoro jako by proň měl „Lojza“ slabost. Bylo zde místo pro vyjednávání, zvláště pro samotného Holíka, který si díky své zručnosti a nepostradatelnosti vybudoval jistou pozici. Jako příklad si vezmeme pátek 28. března 1952, kdy dal „výpověď“ z vedení dílny, aby se mohl lépe soustředit na práci. Velitelem mu bylo vyhověno.¹⁴¹ Opakovaně se ohradil proti nařízení řadových dozorců s tím, že jde k veliteli a oni to nechali tak.¹⁴² Či podobně v lednu 1954 ve sporu s dozorcem, kdy nechtěl jít opravovat chatu v okolí s tím, že

¹³⁵ HOLÍK, str. 12.

¹³⁶ HOLÍK, str. 37.

¹³⁷ HOLÍK, str. 129.

¹³⁸ HOLÍK, str. 129.

¹³⁹ HOLÍK, str. 89.

¹⁴⁰ HOLÍK, str. 53.

¹⁴¹ HOLÍK, str. 20.

¹⁴² HOLÍK, str. 45.

má dost práce zde: „*Já tušil, že bude žalovat, a proto jsem se rozhodl, že si zajdu do kanceláře, abych si úředně vymohl zůstat doma.*“¹⁴³ Doma také zůstal, ač již v tomto případně pravděpodobně nejednal se samotným velitelem. Až v pozitivním duchu působí událost z neděle 15. listopadu 1952, kdy nejenže velitel přišel na pokoj č. 22 a zhlédl celou partii šachu otců Holíka a Patrika, aby se později jevil jako velkorysý během návštěv.¹⁴⁴ Nebo když v květnu 1953 řekl P. Štverákovi: „*Kdyby to na mně záleželo, všechny bych vás pustil.*“¹⁴⁵

Jednomu z nejbrutálnějších dozorců „*Icikovi*“ říká „*Židák*“, „*sprosták, cynik, Žid či Žid smradlavý*“.¹⁴⁶ O stejném dozorci dále píše: „*Od Maxe nemohu nic dosáhnout, je to položid, cynik, který má pro náboženství jen posměch.*“¹⁴⁷ Či jinde: „*Já o tom nepochybuji, že teď si to žid na něm zgustne a bude přidávat ne polínka, ale celé hranice polen.*“¹⁴⁸ Poněkud znepokojivě pak dnes působí kupříkladu jeho komentář k procesu s Rudolfem Slánským a ostatními: „*Ze 14 žalovaných je 11 židů. To je ohromné. Pán Bůh si najde každého.*“¹⁴⁹

Oficiální pohled na Holíka a důvod proč zde byl držen po celou dobu existence tábora může pomoci osvětlit zpráva Ministerstva vnitra z listopadu 1953 je otec Holík charakterizován takto: „*Salesián, který od počátku internace v mnoha případech neuposlechl vedení tak i přísl. SNB a pracuje podle své umíněnosti. Po napomenutí přísl. aby uposlechl jeho příkazů, počíná si drze a přísl. ignoruje.*“¹⁵⁰

3.4.5 Represe

Pokud bylo v části s dozorcí a velitelem tábora zmíněno, že Holík měl jistý prostor pro vyjednávání a že si vedení tábora uvědomovalo konkrétně jeho přínos, tak to ovšem neznamená, že by se s nedobrovolnými obyvateli zacházelo dobře, vůbec ne.

Existovalo provizorní vězení, temnice a samotka, kam byli internovaní zavírání i za banální prohřešky, jakými byl nedostatečně entuziastický pozdrav, neposlušnost, domnělé se vyhýbání práci a podobně. Obzvláště kruté bylo věznění v zimních měsících, neboť zde

¹⁴³ HOLÍK, str. 98.

¹⁴⁴ HOLÍK, str. 46.

¹⁴⁵ HOLÍK, str. 67.

¹⁴⁶ HOLÍK, str. 43.

¹⁴⁷ HOLÍK, str. 60.

¹⁴⁸ HOLÍK, str. 90.

¹⁴⁹ HOLÍK, str. 47.

¹⁵⁰ ABS, Fond H, Sign. H-718-8, str. 24.

nebyl vždy nábytek, a i starý člověk tak byl nucen ležet na studené zemi a na zahřátí měl jen deku. Někdy mu i ta byla odňata. Nelze se divit, že mnozí starší řeholníci takové zacházení odstonali. Příkladem zacházení, které již lze označit za mučení, je případ P. Felixe, kterému bylo v chladných říjnových dnech odneseno veškeré zařízení pokoje a během noci se musel každou hodinu hlásit. Těžce z toho onemocněl.¹⁵¹ Či jindy, když opakovaně vyslyšali jiného spolubratra, přičemž ho při prohledávání prý i svlékli. Také skončil v temnici.¹⁵² Ještě jeden příklad: „*Večer se dovidám, že Houska je v díře. Nepozdravil Maxe a Max na něho, aby pozdravil. Ale Houska, až prý mu vrátí ty ukradené věci. Tak za to byl zbitý a strčený do temnice.*“¹⁵³

Mezi další formy šikany patřily kupříkladu prohlídky pokojů, při nichž se opakovaně ztrácely osobní věci.¹⁵⁴ Proti „rabuňku“ z konce února 1952 si podali i oficiální stížnost a žádali o příjezd vyšetřovací komise.¹⁵⁵

Dalšími formami trestů byla trojice zákazů: návštěv, balíků a psaní dopisů.¹⁵⁶ Či trest pro celou komunitu – delší práce či dočasné zavření kaple. Ještě se objevuje občasná omezená práce v neděli.¹⁵⁷

Ač není v líčení zmíněn téměř žádný příklad přímého fyzického násilí (jeden z nemnoha je uveden výše) ze strany příslušníků SNB, vynahrazovali si to tito opakovanými invektivami a křikem, prohlížením či vykrádáním balíků a zapojením inventovaných do fyzicky náročné práce, kde jim hrozilo zranění, především pak v kamenolomu či kácení stromů v lese.

Asi nejbrutálnějším momentem celého Holíkova líčení byla návštěva StB z května 1952, kdy bylo jednomu řeholníkovi vyhrožováno smrtí: „*Tu jeden vytáhl revolver, přitiskl mu ho na srdce: „Mluv nebo tě zastřelím! Kdo to tam dal?“ ... Tu druhý estébák tam viděl viset cingulum, omotal ho Alešovi kolem krku, druhý konec přehodil přes věšák: „Mluv nebo Tě oběsím!“ ...*“¹⁵⁸ Obecně návštěvy StB v líčení Holíkově v sobě mají cosi zlověstného, občas příslušníci někoho odvezou, dlouho vyslyšají a nelze se dělat iluze, že nedocházelo k násilí.¹⁵⁹ Přesto se jednalo spíše o výjimečné návštěvy a Holík je poctivě zaznamenával.

¹⁵¹ HOLÍK, str. 43.

¹⁵² HOLÍK, str. 26.

¹⁵³ HOLÍK, str. 37.

¹⁵⁴ HOLÍK, str. 17-18.

¹⁵⁵ HOLÍK, str. 17-18.

¹⁵⁶ HOLÍK, str. 30.

¹⁵⁷ HOLÍK, str. 59-60.

¹⁵⁸ HOLÍK, str. 25.

¹⁵⁹ Zranění otce Švarce po výsledku StB, str. 60.

V samotném táboře byla možná jen omezená lékařská péče. Pro závažnější zákroky se jezdilo až do dalekých Semil, později již jen do blízkého Humpolce. V akutních případech, například v dubnu 1953, kdy byl Holík v nemocnici v Humpolci operován, prý doktor Vašica zamítl cestu do Semil: „*On to do Semil nevydrží, a budeš za to ty zodpovědný!*“¹⁶⁰ Postupem času se do Semil jezdilo stále častěji, ale lékaři zde byli nespokojeni, jak nejsou dodržovány jejich pokyny a internovaní kněží nejsou přivázeni na kontroly apod.¹⁶¹ Na každý pád byla péče o internované nedostatečná, což bylo opakovaně dozorcům vytýkáno lékařským personálem v Humpolci.

Samostatnou kapitolou byla pak šikana nemocného P. Glasera, kterého honili dozorcí do práce, i když na tom nebyl dobře, a jeho žádost o převezení do nemocnice byla zamítnuta. Nakonec ho našli na záchodě oběšeného na cingulu.¹⁶² Pro všechny, včetně „Lojzy“, který za to byl zodpovědný, to byl šok.¹⁶³ Ptal se dokonce: „*Vysvětlete mi to, jak to mohl Glaser udělat, on kněz!*“¹⁶⁴

3.4.6 Bratři

Své spolubratry zmiňuje Holík hojně, většinou s tím, že onemocněli, byli uvězněni či se jim děla jiná příkoří. Důležitou skutečností je, že ne každý internovaný přijal tento stav podobně stoicky jako Holík. Pokud bylo výše zmíněno, že našemu salesiánovi fyzická práce nevadila, a dokonce v ní vynikal, tak se nedá to samé říci o všech ostatních. Praktický Holík měl přinejlepším nepříliš velké pochopení pro bratry, kteří svou nepraktičností či nevyrovnaností působili ostatním problémy a přidělávali jim práci. Kupříkladu poněkud problematický spolubratr, kterému Holík neřekne jinak než jen Josífek,¹⁶⁵ odmítl po požáru chlěva tesat dřevo na stavbu s tím, že „*ať to dá na pilu, to bude ve 3 hodinách, a tak to bude trvat...*“¹⁶⁶ Zmiňme ještě alespoň P. Máje, jehož „výstřednosti“, předstíraná duševní

¹⁶⁰ HOLÍK, str. 61.

¹⁶¹ HOLÍK, str. 91.

¹⁶² Opasek či šňůra, součást řeholního oděvu.

¹⁶³ HOLÍK, str. 64.

¹⁶⁴ HOLÍK, str. 65.

¹⁶⁵ ZERZÁN, Josef SDB (1907–2002), katolický kněz. K salesiánům nastoupil již jako vyučený tesař. Během druhé světové války se podílel se na výstavbě salesiánského domu v Hodoňovicích. Na kněze byl vysvěcen 1942. Po roce 1950 byl během internace přidělen na stavbu několika přehrad. „*Velmi rád prý ‘sabotoval’ nařízenou práci. Protože mu to nenařídil představený.*” (Kopřiva, email z 31. prosince 2024) Zemřel ve vysokém věku v pověsti svatosti. (Zpracováno dle: FRANK, Miloslav, *Stručný salesiánský nekrolog 1924–2008*.

¹⁶⁶ HOLÍK, str. 77.

ochablost a systematické vyhýbání se práci má v Holíkově zprávě zvláštní místo a často na něm autor nenechá nit suchou.

Spory mezi internovanými jsou spíše výjimkou. Ovšem i obecně klidný a vyrovnaný Holík se dostává do občasných konfliktů s bratry zvláště proto, že má na starosti dílnu, drží od ní klíče a je za ni odpovědný. Mnozí bratři, ale i dozorcí, po něm chtějí výrobu různých předmětů – od šachových figurek po rámy na obrazy i velké bedny a občas nelibě nesou, když je pro nedostatek času odmítne. Je mu dokonce vyčítáno, že *“otročí jen lotrům”*.¹⁶⁷ Ve skutečně výjimečné chvíli si nakonec i Holík posteskl, že jsou k němu spolubratři ne vždy spravedliví: *„No chudáci, kdyby byli na mém místě a zkusili pro ty blbosti tolik co já, když jsem musel držet za Josífka, aby mohl dělat všelijaké fušky, na co si kdo vzpomněl, tak by jinak mluvili. Kolikrát jsem se musel chytnout s Lojzou, kolik špiček snést od Maxe, a to, že Vokurka jel na dílnu, za to všechno mohu poděkovat Josífkovi a umrtveným řeholníkům, kteří museli mít vše, na jakoukoliv hloupost si vzpomněli... No to rozsoudí jedině Bůh.”*¹⁶⁸

Zvláštní kapitolou je občasná Holíkova nevole vůči slovenským bratřím, kteří si činí, z jeho pohledu, neadekvátní nároky. Kupříkladu tlačí na to, aby polovina mší měla slovenské požehnání: *„Ale bylo jakési tlumené pobouření mezi Slováky, že prý mělo být slovenské požehnání [...] No, cosi se mlelo, já z toho nevím konce kraje. Slováci jsou asi uražení [...] Ovšem osobují se v tom ohledu stejná práva, střídají se pravidelně s Čechy, ač je jich tady pouze 1/3, dokonce jsem slyšel mluvit o 1/4 osazenstva.”*¹⁶⁹

Svou zkušenost shrnuje a podtrhuje tím, co slyšel o situaci v Oseku: *„No, pokud znám Slováky [...] Kozel nám je tu byl dlužen! V Oseku také prý, pokud tam byli pouze koadjutoři Slováci, byla úplná shoda, jakmile přišli Slováci páteři, byl hned oheň na střeše.”*¹⁷⁰ Výjimečně rozčilený byl, když v pokoji, kde bydleli Slováci, vypukl požár kvůli tomu, že dřevo na topení se přímo dotýkalo rozžhavených kamínek: *„Já nadával na Slováky, protože jen v jejich mozku se může něco takového zrodit, že mohou naskládat, byť i syrové dřevo za kamna, a tak blízko!”*¹⁷¹

¹⁶⁷ HOLÍK, str. 120.

¹⁶⁸ HOLÍK, str. 120.

¹⁶⁹ HOLÍK, str. 134.

¹⁷⁰ HOLÍK, str. 132.

¹⁷¹ HOLÍK, str. 130.

3.4.7 Práce

Práce, prvních pár dní dobrovolná, se již v květnu stala každodenní realitou. Zahrnovala úpravu bývalého kláštera premonstrátů, stavbu chlívků a stájí, restauraci dveří a truhlářskou práci obecně, práce na klášterním dvoře v Temechově (tj. mimo objekt Želiva), starost o zahradu, ale také úpravu kuželny pro dozorce. Dále se jednalo o lesní a krajinářské práce, práce v zemědělství (sběr brambor, pytlování), vykládku vlaků a od roku 1953 i práce v kamenolomu, cihelně či na výkopech. V zimě taktéž sekání ledu pro pivovar.¹⁷² Holík měl na starosti truhlářskou dílnu a za svou šikovnost si vysloužil respekt všech. I dozorcí si uvědomovali jeho potřebnost. Na otázku P. Ševely ohledně práce na jakémisi mostě odpověděl jeden z dozorců takto: „*To by se muselo udělat rychle, protože Holík brzy pojede ...*“¹⁷³

Pracovní doba byla každý den, krom neděle, od 7:45 do 12:30 a pak od 13:45 do 18:00, tedy 9 hodin denně. Každý musel být na svém pokoji v 8:45, o čtvrt hodiny později přicházela kontrola. Toto se ovšem během let měnilo.

P. Holík pracoval na většině zmíněných pracovních pozicích, ale nakonec ho jeho zručnost připoutala k truhlářské dílně, která byla zřízena v kapitulní síni, kde trávil většinu svých pracovních dní.¹⁷⁴

3.4.8 Nepracovní život v táboře

Při duchovním životě naráželi obyvatelé tábora na nejrůznější omezení až šikanu – zákaz zpěvu, zákaz modliteb v latině, modliteb na pracovišti, mešní víno často nebylo k dispozici (respektive bylo pito dozorcí), tak se jím, ale i hostiemi, muselo šetřit. Opakovaně se museli vyrovnávat s neochotou a ignorancí vězňitelů, když je například nechtěli bez důvodu pustit do kaple. Pokud se tak stalo, ale i jindy, sloužili bratři bohoslužbu na své ubikaci, a to nebyl sebemenší problém. Obecně se snažili o to, aby členové pokoje byli z jednoho řeholního společenství. Nejpočetnějšími řády v táboře byli jezuité a salesiáni.¹⁷⁵

¹⁷² HOLÍK, str. 96.

¹⁷³ HOLÍK, str. 144.

¹⁷⁴ Holík neměl formální truhlářské vzdělání, ale zdá se, že ho tato práce těšila. V dopise Ministerstvu vnitra ze září 1993 v záležitosti odškodnění Holík poznamenal, že se za studii „*přiučil truhlářině*“. Není však úplně jasné, zdali mluví o Fryštáku či Ostravě. Dopis Ministerstvu vnitra z 24. září 1993. Složka Augustin Holík. Salesiánský archiv v Kobylisích.

¹⁷⁵ V dubnu 1953 píše Holík o 60 jezuitech a 52 salesiánech. HOLÍK, str. 61.

Základem každého dne byla ranní bohoslužba, která se sloužila buď v kapli, nebo i na jednotlivých pokojích v rámci řeholních komunit. Holík opakovaně zmiňuje, kdo celebroid (někdy i on sám), jaké mše a skladby se hrály, který sbor (kapucínů, františkánů, jezuitů...) zpíval apod. Dobrý obrázek poskytuje zápis ke dni svatého Václava: „*Neděle 28. 9. sv. Václava - a my salesiáni slavíme také 25 let příchodu salesiánů do Fryštáku. Již asi před 3 dny komusi napadlo žádat Lojzu, aby mohla být mše sv. na sv. Václava v sále. Lojza řekl, že ještě uvidí, ale tím byl upozorněn a zvláště Icik. Více se nežádalo a my salesiáni jsme měli dnes o 10. hod. společnou zpívanou mši sv. na č. 18. Celebroval P. Koplík, který byl ve Fryštáku administrátorem, když se jednalo o převzetí fryštáckého ústavu. Při mši sv. zpíval sborek kapucínů, dominikánů, františkánů Partes variables a nějakou jednoduchou Řihovského mši. Na konci mše sv. měl sólo P. Vašica ve sboru „Země české kníže“. A také kdesi Dr. Valena - mně se zdá, že při obětování.*“¹⁷⁶ V žádném roce si neopomněli připomenout lednový svátek Dona Boska či po jeho svatořečení Dominika Savia.¹⁷⁷

Reč je i růžencové rozjímání či růžencové pobožnosti. Opakovaně Holík zmiňuje duchovní cvičení, především pak cvičení šťastné smrti. Zajímavé je, že slovo „zповěď“ v textu ve svém katolickém významu zcela chybí.

Ve chvílích volna je krom modlitby a rozmluv (Holík ovšem zmiňuje odposlouchávací zařízení) na programu i hra Člověče, nezlob se, halma, taroky, šach (figurky vyřezal z bukových násad starých košťat sám Augustin Holík) či poněkud bizarní zábava v podobě zdvižení dospělého muže čtyřmi dalšími s tím háčkem, že tito mohou použít pouze svůj malíček.¹⁷⁸ Nebo z podobného ranku – vlastnoručně vyrobený „věštící“ stoleček, který odpovídal na otázky.¹⁷⁹ Holík se pokusil vyrobit krystalku (primitivní rozhlasový přijímač), z brýlí si vyrobili dalekohled.¹⁸⁰ V létě se občas mohli vykoupat v blízkém rybníce.¹⁸¹ Husarský kousek se Holíkovi povedl, když před Vánoci 1953 vypálil potajmu 7 litrů slivovice, radoval se: „...*Deo gratias, že už to mám z krku. Ale to je facka pro lotry, když se jim pod nosem v koncentráku pálí na černo slivovice!!!*“¹⁸² V roce 1954 vyrobil Holík koule na hru boccia, kterou si kupříkladu zahráli v neděli na začátku

¹⁷⁶ HOLÍK, str. 41.

¹⁷⁷ HOLÍK, str. 113.

¹⁷⁸ HOLÍK, str. 4.

¹⁷⁹ HOLÍK, str. 12.

¹⁸⁰ HOLÍK, str. 8.

¹⁸¹ HOLÍK, str. 76.

¹⁸² HOLÍK, str. 94.

července 1954 dokonce s dozorci v době, kdy přísná atmosféra tábora pomalu brala za své.¹⁸³ Hrál se i kriket.¹⁸⁴

V zápiscích se od roku 1952 objevují velmi pravidelné zmínky o promítání filmů. Jde jistě o jednu z nejčastějších kratochvílí, která Holíka a jeho bratry provázela celých pět let internace. Poctivé záznamy filmů doprovázejí i poznámky typu „bolševické“, „hloupé“, „prázdné“. Z filmu *Odhalená zrada* dokonce odešel: „*sprostý, ideologický film urážející náboženské představitele Mincenti. Já ostentativně odešel mezi prvním dílem.*“¹⁸⁵ K filmu *Pyšná princezna*, který je dnes obecně vnímán jako ideologicky poněkud problematický, si ovšem poznamenává: „...*český film, pěkný i veselý – pohádka – skutečně jsme tu neviděli ještě tak krásný, všichni byli spokojeni. Já šel i večer.*“¹⁸⁶ Někdy, jako u filmu *Modré meče*, sobě nezapře kněze: „*No, nedoporučitelný. To hubičkování a františkán jako podvodník...*“¹⁸⁷ Nejednou se film nedohrál pro opakované výpadky elektriny.¹⁸⁸ Obzvláště komická byla situace, kterou popsal Holík takto: „*Jednalo se právě o tom, že tam na kolchoze právě zapojovali a pouštěli novou elektrárnu. Řečník řeční: ‘Máme elektrinu vlastní, můžeme svítit, hrát mít rozhlas [...] Měli jsme vždy blahobyť, máme a...*’ *V tom zhasla elektrika.*“¹⁸⁹ Obzvláště u sovětských filmů je Holík skeptický, ale pokud mají svou kvalitu, dokáže je ocenit. Je jasné, že mnohé filmy měly působit na ideologický vývoj internovaných, a není bez zajímavosti, že na filmy se s internovanými dívali i dozorci. Filmů bylo za ta léta doopravdy mnoho!¹⁹⁰

¹⁸³ HOLÍK, str. 115.

¹⁸⁴ HOLÍK, str. 117.

¹⁸⁵ Řeč je o kardinálovi Józsefu Mindszentym, oběti komunistické diktatury v Maďarsku. HOLÍK, str. 36.

¹⁸⁶ HOLÍK, str. 114.

¹⁸⁷ HOLÍK, str. 127.

¹⁸⁸ HOLÍK, str. 72 aj.

¹⁸⁹ HOLÍK, str. 96.

¹⁹⁰ Tyto filmy P. Holík explicitně zmiňuje ve svých zápiscích. Nejde o vyčerpávající seznam. Požár (1948, r. Imre Apáthi), Návrat domů (1948, r. Martin Frič), Katka (1949, r. Ján Kádár), Velká příležitost (1949, r. K. M. Walló), Odhalená zrada (1950, r. Michail Kolatov), Mrtvý mezi živými (1946, r. Bořivoj Zeman), Bouře nad Asií (1928, r. Vsevolod Pudovkin), Křižník Potěmkin (1925, r. Sergej M. Ejzenštejn), Dva ohně (1949, r. Václav Kubásek), Hledá se poklad (1948, r. Leonard Buczkowski), Čtvrtý periskop (1939, r. Viktor Ejsymont), Není stále zamračeno (1949, r. Karel Kachyňa, Vojtěch Jasný), Tajné posláni (1950, r. Michail Romm), Bylo to v máji (1950, r. Martin Frič, Václav Berdych), Za vámi půjdou jiní (1949, r. Antoni Bohdziewicz), Červená ještěrka (1948, r. František Sádek), V trestném území (1950, r. Miroslav Hubáček), Pád Berlína I. (1949, r. Michail Čiaureli), Racek má zpoždění (1950, r. Josef Mach), Daleko od Moskvy (1950, r. Alexandr Stolper), Štika v rybníce (1951, r. Vladimír Čech), Jeden ze Štafety (1952, r. Jaroslav Mach), Chléb náš vezdejší (1949, r. Slatan Dudow), ...A hvězdy září! (1950, r. Leonid Lukov), Vstanou noví bojovníci (1950, r. Jiří Weiss), Temno (1950, r. Karel Steklý), Píseň o sletu (1948, r. Jiří Weiss, Ján Kádár), Princ Bajaja (1950, r. Jiří Trnka), Cesta ke štěstí (1951, Jiří Sequens st.), Poslední mzda (1951, r. E. W. Fiedler, Hans Heinrichaj), Jan Roháč z Dubé, (1947, Vladimír Borský), Zocelení (1950, r. Martin Frič),

Dne 25. dubna 1950 dosáhl P. Holík věku 31 let. I ve smutné skutečnosti internace na celou záležitost pohlížel s humorem: „*Vzpomněl jsem si na pí Koudelkovou, jak se chystala oslavit mé narozeniny. To jsem jí vypil rybník! Však jsem dlouho přemýšlel, jak ji s tou oslavou doběhnout a P. Bůh se sám postaral. Tedy 31. narozeniny jsem oslavil tajně, ani jsem se nikomu nezmínil – v base.*“¹⁹¹

„*Však pevně doufám, že sami vědí, že to mají poslední 1. máj, a proto takového bláznění.*“¹⁹²

(Holík, 1952)

3.4.9 Politika

Holík nijak zevrubně své politické pozice nerozebírá, ale nelze o nich příliš pochybovat. Současný režim odmítá, a ač si své úkoly svědomitě plní, tak opakovaně poukazuje na absurdní způsob státního hospodaření, když například na podzim 1952 museli sedláci odevzdávat určité množství brambor na škrob do Amylonky, ovšem přivázeli brambory k tomuto nevhodné. Brambor bylo příliš, a tak často hnily v blátě na dvoře.¹⁹³ Dále poukazuje na to, jak neefektivně se utrácí peníze, jak velitel tábora (a mnozí další) se neoprávněně přizívují na jeho chodu.

Politickou situaci doma i ve světě komentuje s jistou ironií jako v případě měnové reformy. Mluví o velké nespokojenosti dozorců a lidí obecně, včetně těch, kteří jinak z režimu profitovali. K tomu poznamenává: „*...ozbrojení milicionáři, vojáci s automaty a četníci projíždějí městem. To, aby se obyvatelstvo z velkého blahobytu a z velké spokojenosti*

Slavná cesta (1945, r. Vladimír Braun), Skladatel Glinka (r. Grigorij Alexandrov, 1952), DS-70 nevyjíždí (r. Vladimír Slavínský, 1949), Zítří se bude tančit všude (r. Vladimír Vlček, 1952), Vesnice v pohraničí (r. Jiří Krejčík, 1948), Profesor se zlobí, (r. Alexandr Ivanovskij, 1941), Pyšná princezna (r. Bořivoj Zeman, 1952), Kariéra v Paříži (r. Georg C. Klaren, 1952), Dívka s bílými vlasy (r. Choui Khoua, Bin Wang), Expres z Norimberka (Vladimír Čech, 1953), Bobří kožich (r. Erich Engel, 1949), Chopinovo mládí (r. Aleksander Ford, 1951), Opona se zvedá (r. Boris Barnet, Vasilij Lapoknyš, 1952), Wolfgang Schleif (r. Wolfgang Schleif, 1949), Plavecký Mariáš (r. Václav Wasserman, 1952), Ďáblova krása (r. René Clair, 1950), Císařův pekař a Pekařův císař (r. Martin Frič, 1951), Očima vzpomínek (r. Jean Delannoy, 1948), Admirál Nachimov (r. Vsevolod Pudovkin, 1946), Zachránce matek (Georg C. Klaren, 1950), Jestřáb kontra Hrdlička (r. Vladimír Borský, 1953), Poslední mohykán (Vladimír Slavínský, 1947) aj.

¹⁹¹ HOLÍK, *Za zdmi Želiva*, str. 5.

¹⁹² HOLÍK, str. 22.

¹⁹³ HOLÍK, str. 45.

z utvrzení a zpevnění naší měny nebouřili...“¹⁹⁴ V druhé rovině je pak, zvláště v první polovině internace, všude přítomna naděje, že to „praskne“. Například, když v červenci 1953 mluví o prohlášení Eisenhowera, že nám pomůže se osvobodit.¹⁹⁵

3.4.10 Svět za klášterními zdmi

Od vnějšího světa byli řeholníci do značné míry odříznuti, nedělní návštěvy byly výjimečné a většinou netrvaly více, než 5–15 minut. Často naopak dostávali, či alespoň otec Holík, balíky od paní Koudelkové z Pardubic, která kdysi pracovala jako farní kuchařka ve Vinoři, od Milky z Kašavy a také od bývalých farníků z Vinoře, Kbel či Satalic přicházely balíčky, kupříkladu plné buchet.¹⁹⁶ Jen občas se dozvěděli o některé události z venku. Například o odsouzení Fráni Zemínové Holík píše: „Zasloužila si toho plně za svůj boj proti Církvi a proti kněžím.“¹⁹⁷ Toto se ale s postupem času zlepšovalo. O zvolení D. Ziggottiho pátým nástupcem Dona Boska v čele kongregace se dozvěděli v Želivě jen s třídním zpožděním.¹⁹⁸ O smrti Stalina či Gottwalda téměř okamžitě.¹⁹⁹ A nedá se říci, že jich Holík právě litoval.²⁰⁰

Výjimečně se potkali i s místními lidmi, mše navštěvovali v chórové kapli. Jezdil za nimi zubař z Humpolce.²⁰¹ Potkávali se také s řemeslníky, kteří byli do kláštera posláni ke konkrétním pracím. Na lámání kamene pracovali i lidé mimo klášterní internaci.²⁰² Od roku 1953 bylo internovaným umožněno navštěvovat pohřby svých rodičů, pochopitelně v doprovodu nezbytného dozorce.²⁰³ V neposlední řadě také práce mimo klášter, zvláště na polích či v Humpolci, byly jejich spojkami se světem. Ven se dostávali také v případě hospitalizace v nemocnici v Humpolci. Při odchodu otců Frka a Holíka z nemocnice

¹⁹⁴ HOLÍK, str. 69.

¹⁹⁵ HOLÍK, str. 74.

¹⁹⁶ HOLÍK, str. 54.

¹⁹⁷ HOLÍK, str. 13.

¹⁹⁸ HOLÍK, str. 35.

¹⁹⁹ HOLÍK, str. 54-55.

²⁰⁰ Kuchařka prý brečela nad Gottwaldem celého půl dne. Lojzovi také kanuly hojné slzičky. Inu jejich tatík... Jo, tak četníci změnili dekoraci na černé tabuli u vrátnice: Stalina dali na levou stranu a na pravou dali Gottwalda. Datum 5. 3. úplně odstranili a nápis upravili změnou jednoho písmene. Napřed tam bylo: „Dobylo velké srdce,“ změnili na „Dobyly velké srdce.“ My měli z toho jundu. Někdo je asi upozornil, tak dali změnu: „Dobyla velké srdce.“ - Kdo? Marta? [...] Třetí změna už k večeru byla správná: „Dobyla velká srdce“, až na to „y“. HOLÍK, str. 55.

²⁰¹ HOLÍK, str. 26.

²⁰² HOLÍK, str. 82.

²⁰³ HOLÍK, str. 67.

v Humpolci přišly si zde zaměstnané ženy pro požehnání. Dozorce jim to přísně zakázal a ony zaražené se jen rozloučily. Holík to komentuje slovy: „*To byl tedy výstup, který jim dal nahlédnout do našeho života.*“²⁰⁴ Podobné výjevy se opakovaly i u návštěv internovaných, kteří chtěli udělit či dostat požehnání; většině dozorců to nevadilo, ale někteří to zakazovali: „*To mi tady nedělejte.*“²⁰⁵

3.4.11 Konec tábora

První zmínku o rozpuštění tábora Holík zaznamenal v lednu 1954.²⁰⁶ Znamenalo to „*plno panik a různých nadějí*“²⁰⁷ V následujících týdnech a měsících se tak s každou dvousmyslnou poznámkou dozorců či civilních zaměstnanců tábora, s každým klepem zvyšovalo napětí ohledně osudu internovaných. Začal tak rok velkých očekávání, která se však naplnila až v dubnu 1955.²⁰⁸ V březnu 1954 navštívila Želiv komise z Prahy, volala si jednoho internovaného po druhém a snažila se je přesvědčit, ať si sami podají žádost o propuštění s tím, že nebudou veřejně vystupovat jako kněží, nebudou nosit řeholní šat a nastoupí do civilního zaměstnání.²⁰⁹ Většina internovaných měla podobný postoj jako ve svém slyšení sám Holík, když reagovali na výzvu, ať si podají žádost (někteří by mohli jít i do duchovní správy): „*Jářku, nepodával jsem si ji do Želiva, ani ze Želiva si nebudu podávat! Ti, co mne sem dostali, vědí, co je jejich povinností. Chtěli, abych šel do duchovní správy. Jářku, byl jsem v ní a pod automatem jsem byl odtamtud odvečen. A ostatně bych musel být ustanoven svým přestaveným.*“²¹⁰ Na každý pád i nadále visel konec internace ve vzduchu. Množily se spekulace, kam půjdou. Jáchymov? Pohraničí? Vyprávěly se vtipy: „*Četník zastaví Kurucara (náhodný internovaný řeholník – pozn. aut.): Zajděte mi prosím vás, koupit cigarety! – Já viem, to je volajaká chytačka! Pojďem a potom ma nepustite do kláštora!*“²¹¹

Nicméně se věci začaly měnit. Dozor polevoval a pro nedostatek mužstva se dočasně přestávaly dělat nástupy. Nedělní návštěvy, které někdy netrvaly ani čtvrt hodiny, se

²⁰⁴ HOLÍK, str. 63.

²⁰⁵ HOLÍK, str. 78.

²⁰⁶ HOLÍK, str. 99.

²⁰⁷ HOLÍK, str. 99.

²⁰⁸ HOLÍK, str. 145.

²⁰⁹ HOLÍK, str. 104.

²¹⁰ HOLÍK, str. 105.

²¹¹ HOLÍK, str. 105.

protahovaly i na jednu hodinu.²¹² Začalo být propouštěno stále více internovaných. V květnu 1954 dokonce volně odešel i biskup Tomášek, což bylo Holíkovi až podezřelé.²¹³ Léto 1954 bylo ve znamení „námluv“. Tak říká Holík tomu, že si každou chvíli volali někoho do kanceláře, snažili se ho přesvědčit, ať za určitých podmínek, kupříkladu vzdání se duchovenské činnosti, odejde k rodině a sežene si civilní zaměstnání. Otec Holík se jim to rozhodl neusnadnit.²¹⁴

Konečným impulzem byla nemoc Holíkova otce. V úterý 14. května 1955 proběhl následující rozhovor: „*Vácha: „A co byste dělal, kdybychom vás pustili definitivně?“ „Járku, vedle je truhlářství, když tam ne, tak v blízkosti jsou pily, nebo Gottwaldov se staví ...“ „No a tatínek nemá hospodářství?“ „Járku, on je starý!“ „A bratři?“ „Ano, mají to rozdělené, a chodí beztoho do továrny ...“ Vácha se zatím koukal do nějakých lejster, pak do kalendáře [...] „No, vydrží to otec ještě tak týden?“ „No snad ano!“ „Tedy si pomalu připravujte věci.“ „Járku, já napíšu otcí, že přijedu, jistě to na něho bude působit blahodárně.“ Tedy přisvědčil a já šel s radostí v srdci.²¹⁵ Tábor opustil Augustin Holík 20. května 1955 se 145 korunami a odjel za tatínkem na Moravu.²¹⁶*

Ovšem i ze strany představitelů státní moci v Želivě se objevovaly kritické reflexe předchozích postupů a stavu, v jakém se obyvatelé tábora nacházeli. I z jejich pohledu se existence tábora stávala stále méně udržitelnou. Vzpomeňme, že když byl velitel tábora již v květnu 1950 dotázán co dělat, aby byl internovaný co nejdříve propuštěn, odpověděl: „*Já nevím, to sem nepatří.*“²¹⁷

²¹² HOLÍK, str. 117.

²¹³ HOLÍK, str. 111.

²¹⁴ Holíkův otec napsal 21. září 1954 žádost o propuštění svého syna prezidentovi republiky Antonínovi Novotnému. Psal, že jako malorolník vychoval v těžkých podmínkách 7 dětí a že Augustinovo kněžské studium chtěla jeho tehdy nemocná žena, které pro její zdravotní stav nechtěl odporovat. Dále, že neví, „jakého poklesku se dopustil, ale jsem přesvědčen, že po propuštění na svobodu bude jistě platnou posilou při budování našeho lepšího zítřku.“ Bylo mu z kanceláře SÚC odpovězeno, že jeho syn bude po projednání na příslušných místech propuštěn počátkem příštího roku (tj.: 1955). Prosba o propuštění syna Augustina Holíka, salesiánského kněze ze soustředění v klášteře v Želivě u Humpolce. Složka Augustin Holík. Salesiánský archiv v Kobylicích. K tomu si Holík 12. února 1955 zapsal: „*Večer jsem dostal od tatínka dopis. Táže se mne, kdy přijedu domů, protože prý už v listopadu dostal od SUCu dopis, že prý přijedu do civilu začátkem tohoto roku. Tak co prý je se mnou! Či nechci jít? No, nevěda si rady, stále odkládám s odpovědí dodnes. Snad se naskytne příležitost, že to za mne venku vyřídí poštou někdo, kdo pojede domů ...*“ HOLÍK, str. 138.

²¹⁵ HOLÍK, str. 144.

²¹⁶ Zde pobýval na adrese Veliková čp. 87. Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Potvrzení o občanství.

²¹⁷ HOLÍK, *Za zdmi Želiva*, str. 13.

Příkladem může být dokument nadepsaný: „*Poznatky z průzkumu ve středisku Želiv*“, který hovoří zcela bez obalu o skutečném stavu věcí na jaře 1954. Především akcentuje, krom únavy z dlouhého pobytu, jisté, ač možná překvapivé, sebevědomí internovaných, kteří často odmítali cokoli podepsat, naopak žádali dokument podobný propouštěcímu listu či přímo satisfakci za „*neoprávněné odnětí svobody*.“²¹⁸ Na příkladu Slováků ukazuje až nerealistické požadavky autorit od internovaných. Pro ně totiž návrat domů bez kněžského roucha nebyl myslitelný, neb by „*ztratili všechnu vážnost*“.²¹⁹ Dále bylo považováno za chybu, že bylo tolik řeholníků přivezeno na jedno místo – komunita nebyla rozbita, ale právě naopak. Příkladem může být prohlášení P. Františka Mikulíka, zatčeného spolu s P. Holíkem ve VINOŘI, v němž uvedl, že „*je oddán církvi a řádu, ke kterému je vázán sliby, a je mu bližší společenství v internačním klášteře než jeho příbuzní*.“²²⁰ Navíc na řeholníky nebylo působeno systematicky, ale do určité míry náhodně bez jasně stanoveného cíle. Pracovníci SÚC nejednali s internovanými na rovinu a ti jim pak již nevěřili.²²¹

3.4.12 Srovnání

Odborná i vzpomínková literatura k Želivu první pol. padesátých let je rozsáhlá. Ta vzpomínková má často charakter rozhovoru, kde je zdůrazněna nějaká významná událost, která pamětníkovi utkvěla. Pokud by člověk chtěl být poctivý, musel by brát každou jednotlivou vzpomínku, rozhovor či knihu samostatně, což není možné v rámci této práce. Na několika příkladech se ale pokusím ukázat některé shody a rozdíly.

Příkladem jistě zkratky ve formě toho nejhoršího, co se během let událo, může být vzpomínka dominikána Jiřího M. Veselého, který je v katolickém prostředí znám díky svému zázračnému uzdravení: „*Člověk se diví, jak to šlo vydržet už jen psychicky – třeba když jsem viděl, jak se jeden muž oběsil, nebo jsem přímo viděl, jak šest lidí utlouklo člověka. Velitel mu chtěl dokázat, že věděl o nějakém útěku, a on řekl: „Kdybych to byl věděl, tak jsem utekl s nima.“ A zmlátili ho tak, že dokonce sám velitel pak říkal, že to bylo hovadství. Mám dojem, že komunisté nás týrali v zoufalství nad sebou samými. Jako by nevěděli a sami se chtěli přesvědčit, jestli církev bude moct přijmout utrpení.*“²²²

²¹⁸ ABS, Fond H, Sign. H-718-8, str. 15.

²¹⁹ ABS, Fond H, Sign. H-718-8, str. 15.

²²⁰ CHAROUZ, Jindřich Zdeněk, Šest hrdinských let: internační tábor Želiv 1950–1956, Želiv 2008, str. 8.

²²¹ ABS, Fond H, Sign. H-718-8, str. 15-16.

²²² Rozhovor s dominikánem Jiřím M. Veselým z roku 2004. Katolický týdeník. Dostupné zde:

<https://katyd.cirkev.cz/clanky/rozhovory/muze-to-byt-dobrodruzstvi-vernosti.html>

Pěkné shrnutí na základě vzpomínek několika bratrů jezuitů (Pitruna, Peška, Škarky) nabízí P. Jan Pavlík SJ, pozdější provinciál Tovaryšstva Ježíšova, který byl sám internován v Bohosudově a v roce 1956 byl odsouzen na 10 let za „velezradu“.²²³ „*Chování příslušníků SNB bylo vůči internovaným čistě policejní, hodně úřední, někdy od některých jednotlivců i hrubé.*“²²⁴ Časem se to dokonce zlepšovalo. Toto je bližší Holíkovi.

Vzpomínky dominikána Jiřího M. Veselého nabízí sice některé zajímavé detaily, ale zaměřují se především na jeho zázračné uzdravení.²²⁵ Ličení prostředí je poněkud sugestivnější a brutálnější.

Asi nejobsáhlejší vzpomínkovou knihou je práce Pavla Zíbal „*Šéfe, znáte Želiv...?*“, která má tu výhodu, že ač zachycuje méně jednotlivostí než Holík, jde o ucelené vyprávění, které má jistě literární kvality.²²⁶ Na Zíbalově textu si uvědomíme sílu plurality narativů – extrovertní, mnohomluvný, inteligentní Zíbal, který píše po propuštění již skutečnou knihu, o níž doufá, že ji budou moci číst alespoň jeho známí. Jsou zde útěky, „hlášky“, při kterých jsou dozorcí s důvtipem v koncích... Jde zkrátka o atraktivní četbu. Na druhé straně Holík, který každý den zapisuje, může to být rutina, terapie či svého druhu povinnost, se často opakuje. Když se mu naskytne příležitost k útěku, zvedne obočí a vrátí se zpět do kláštera. Čtenáře napadne, že pokud by měl Holíkův deník někdy vyjít jako kniha, potřeboval by mnoho redaktorské práce.

3.4.13 Závěr

Holík se do Želiva ještě alespoň jednou vrátil, tentokrát dobrovolně, a po letech vykonávající dělnická povolání opět jako státní mocí uznaný kněz. V létě 13. srpna 1968 se zde konala první *Kající pout' Želiváků*.²²⁷ (Obr. 10) „*Ze společného shromáždění bývalých internovaných kněží vzešel otevřený dopis československé vládě, v němž žádali svobodné působení církve a obnovu řeholního života.*“²²⁸ Za 134 shromážděných, v Želivě internovaných kněží, tedy i Holíka, podepsal dopis biskup František Tomášek.²²⁹

²²³ VAŠKO, Václav, *Dům na skále 2. Církev bojující*, Praha 2007, str. 96.

²²⁴ PAVLÍK, Jan SJ, *Budou vás vydávat soudům*, Praha 1995, str. 61.

²²⁵ VESELÝ, Jiří Maria, KALA, Miroslav, *Samotka v Želivě*, Rosice u Brna 2002.

²²⁶ ZÍBAL, Pavel, „*Šéfe, znáte Želiv...?*“, Olomouc 2006.

²²⁷ *Řeholníci a diecézní kněží věznění v letech 1950-1956 na Želivě.*

²²⁸ VODIČKOVÁ, Stanislava (ed.), *Nebe bylo plné hvězd. Pokus o likvidaci řeholního života v Československu*, Praha 2020, str. 117.

²²⁹ VODIČKOVÁ, Stanislava (ed.), str. 121.

Holíkovo líčení pětileté internace v Želivě je poutavým a dosud nedoceněným svědectvím o této temné kapitole československých dějin. Daří se mu přiblížit nám každodennosti táborového života. Těžká práce, duchovní společenství, odmítnutí se poddat, smysl pro humor a boží blízkost. Tábor jako místo útlaku i prostoru pro duchovní růst. Na rozdíl od jiných líčení zde vystupuje protagonista jako někdo, kdo si s utlačovateli nezádá, ale zároveň si vyslouží jejich uznání skrze práci, přičemž občas naráží na své spolubratry ve smyslu, že by neměl pro komunisty tolik pracovat. Nabízí nám jeden z mnoha narativů a je na nás zdali ho chceme vyslyšet.

3.5 *Dělnické intermezzo*

„Pracoval jako dělník ve skladu řeziva v Gottw.-Malenovicích na pile, později pracoval jako topič a údržbář v nemocnici v Mělníce a pak opět v Gottwaldově ve skladu u ‘Tkadlečka’“. Do roku 1968 pracoval jako malíř a natěrač u Mlýnů, pekáren a cukráren na severní Moravě.²³⁰ Tato část Holíkova života není snadno postihnutelná a často se v podobném duchu přepisuje výše zmíněný seznam. On sám si však v devadesátých letech napsal podrobný přehled, kde a od kdy do kdy pracoval takto:

- Dřevona – odbytová základna Ministerstva lesů a dřevařského průmyslu (*Gottwaldov; dělník*)
24. duben 1955–1. říjen 1956
- Krajský ošetrovací ústav v Mělníce-Podolí (*nemocnice; topič a údržbář*)
říjen 1956–30. duben 1959
- Valašské dřevařské závody n.p. závod Malenovice, Zlín
4. květen 1959–31. prosinec 1959
- Valašské dřevařské závody n.p. Valašské Meziříčí-Gottwaldov (*Dřevona; dělník*)
leden 1960–31. prosinec 1960
- Severomoravské mlýny a pekárny n.p. Ostrava, prototypová dílna Krnov (*malíř a natěrač*)
leden 1961–30. červen 1963
- Severomoravské pekárny a cukrárny n.p. Ostrava, podniková dílna Krnov Čsl. Armády 52 (*malíř a natěrač*)
červenec 1963–2. říjen 1968
- Římskokatolický farní úřad Ústí nad Labem-Trmice (*řidič*)
listopad 1968–31. květen 1974
- Severočeské pekárny a cukrárny n.p. Liberec, závod Ústí nad Labem (*řidič*)
červen 1974–31. červenec 1976
- Okresní stavební podnik, Ústí nad Labem-Krásné Březno, Přístavní 1637 (*řidič*)
5. srpen 1976–30. duben 1980

²³⁰ PŘÍVARA, Milan, *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*, V Lukově: Obecní úřad v Lukově, 2003, str. 201.

- Dále důchodce, pomocný duchovní správy v Trmicích dle §16²³¹

Do Čech se pracovně dostal skrze mělnickou komunitu boromejek. Našel zde místo i pro svou neteř Boženu.

Holíkův přítel, P. Vojtěch Fuglík, byl sledován na začátku šedesátých let v rámci akce INSPEKTOR. Tento nevyžádaný zájem si vysloužil pro svou aktivitu v řádové činnosti (organizace, duchovní vedení mládeže, pastorační činnost), ač byl za podobnou činnost ještě v druhé polovině 50. let vězněn. Byl naň nasazen i agent s krycím jménem Oliva.²³² Kolik toho tento agent věděl a byl schopen zjistit, nás může překvapit, jen dokud nevíme, že šlo o salesiána ve farní správě P. Josefa Biálka, který se ke spolupráci, podle StB, zavázal již v roce 1954 na bázi dobrovolnosti.²³³

Ve stejné době spolu začali přátelé z mládí pracovat jako malíři u Severomoravských mlýnů a pekáren v Olomouci.²³⁴

„Pokud se týká působení salesiánů na mládež, byly zjištěny poznatky agenturní cestou, že Vojtěch Fuglík a Augustin Holík, kteří společně pracují u Severomoravských mlýnů, hodně apoštolují. Fuglík zprostředkoval starším dětem z Dobrokovice a okolí biřmování. Společně všichni jezdili pod rouškou výletů na Slovensko, kde bylo biřmování provedeno,“ stojí ve zprávě StB z června 1962.²³⁵

Na každý pád jsou informace z tohoto období kusé.

3.6 Zpět v kněžské službě. Trmice.

3.6.1 Úvod

Když se roku 1968 znovu ujal biskupského úřadu v Litoměřicích Štěpán Trochta, stála před ním celá řada výzev. Litoměřická diecéze byla významně zasažena odsunem německého obyvatelstva po druhé světové válce. Odsunuti byli i katoličtí kněží a těch se diecézi zoufale nedostávalo. Na 433 far připadalo asi 130 kněží.²³⁶ Dále se diecéze potýkala

²³¹ Doplnující údaje uvedené kurzívou v závorce jsou převzaty z oficiálního dokumentu úřadu důchodového zabezpečení z července 1979. Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45

²³² ABS, f. Historický fond Státní bezpečnosti, inv. j. H-639. Skupinový svazek 7347, (tematika svazku Lepařík Josef a spol.), vyhodnocení akce Inspektor (13. 2. 1962)

²³³ Tamtéž.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ Štěpán kardinál Trochta, Životopisná črta a výběr z proslovů a pastýřských listů, Řím 1984, str. 162-163.

s nedostatkem finančních prostředků a velmi špatným stavem nemovitého majetku. Na 50 kostelů bylo již neopravitelných.²³⁷

Otec Trochta byl biskupem velmi aktivním: zúčastňoval se kupříkladu všech biřmování v diecézi a navštěvoval významná poutní místa. V roce 1971 byl kupříkladu opakovaně u hrobu blahoslavené Zdislavy v Jablonném v Podještědí. Svým příkladem působil i na ostatní kněží, a to vše k velké nelibosti státních orgánů.²³⁸

3.6.2 Trmice

Město Trmice leží v těsném sousedství Ústí nad Labem, jehož součástí bylo od 1. května 1939 do 31. prosince 1992.²³⁹ Významně se do zdejších dějin zapsal rod Nostitz-Rieneck, který rozvíjel průmyslovou výrobu (těžba uhlí, výroba cukru, modernizace pivovaru). Jeho zástupci postavili místní novogotický zámek a zasloužili se i o barokní kostel Narození Panny Marie.²⁴⁰ Dále se zde vyráběla soda či dehet.²⁴¹ Dnes mezi zámkem a kostelem vede dálnice D8, která byla postavena v osmdesátých letech.

Trmice významně zasáhl odsun německého obyvatelstva. V roce 1930 zde žilo 8522 obyvatel, poválečným vrcholem byl rok 1961 s 5982 obyvateli. V roce 1970, za působení salesiánů, to bylo o více než 1000 obyvatel méně. O deset let později ubylo dalších 1000 obyvatel!²⁴² „*Trmice se podle územního plánu z druhé poloviny šedesátých let měly stát průmyslovou zónou, odkud budou obyvatelé postupně odstěhováni,*“ píše ve své stati k historii posledních dvou staletí Václav Houfek.²⁴³

Podle mapy exekucí, kterou sestavilo neziskové sdružení Otevřená společnost, byly Trmice v roce 2018 druhou nejzadluženější obcí v ČR: 1073 osob, tedy 41,1 % všech obyvatel.²⁴⁴

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ ABS, sb. Objektové svazky (OB), archivní číslo OB-1954 MV (tematika svazku Římsko-katolická církev), Vyhodnocení agenturně operativní práce po linii řím. kat. církve (7.1.1972).

²³⁹ HOUFEK, Václav, Dějiny Trmic od počátku 19. stol., IN: Trmice, Muzeum města Ústí nad Labem 1994, str. 35.

²⁴⁰ HOUFEK, Václav, Dějiny Trmic od počátku 19. stol., IN: Trmice, Muzeum města Ústí nad Labem 1994, str. 33.

²⁴¹ MATĚJKA, Jiří, Z dějin trmického průmyslu, IN: Trmice, Muzeum města Ústí nad Labem 1994, str. 39.

²⁴² Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, I. DÍL, str. 418–419. dostupné zde: <https://csu.gov.cz/docs/107508/8bc22eb2-b0bd-8ff2-1256-dd9373457cd4/13n106cd1.pdf>

²⁴³ HOUFEK, Václav, Dějiny Trmic od počátku 19. stol., IN: Trmice, Muzeum města Ústí nad Labem 1994, str. 36.

²⁴⁴ <https://zpravy.aktualne.cz/finance/grafika-mapa-exekuci-zadluzeni/r~f6169a1a109911e8b8310cc47ab5f122/> (30. 7. 2024) Více zde:

Z církevní historie připomeňme, že zde v první pol. 18. stol. vzniklo populární poutní místo, alespoň pro blízké okolí, spojené s dřevěnou barokní sochou P. Marie. Poutě trvaly až do počátku 20. stol.²⁴⁵ Pro nás je zajímavé, že zde velmi krátce působili salesiáni již v letech 1948–1950, kdy zde byl z popudu inspektora Antonína Dvořáka SDB založen Ústav pro pozdní kněžská povolání a působilo zde asi deset salesiánů, kteří se starali o čtyřicet chlapců. Ústav zanikl v roce 1950.²⁴⁶

Tolik ve stručnosti k některým kapitolám z dějinám Trmic, které pomáhají lépe chápat kontext působení otce biskupa Otčenáška, otce Holíka a bratrů salesiánů.

3.6.3 Trmice (opět) salesiánské

Otec biskup Karel Otčenášek přišel do Trmic v roce 1965. „Do vyhnanství“ jak se jeho pobytu zde dodnes v Trmicích s lehkou ironií říká.²⁴⁷ Klesající počet obyvatel, přes dvě desítky objektů ve správě farnosti, fara v havarijním stavu s nájemníky, kteří se odmítali vystěhovat. Ač se mezi lidmi říkalo, že farnost dostal otec biskup za trest, věci se začaly měnit: proběhly nejnnutnější opravy některých objektů, vystěhování nájemníků po pádu stropu, ale i jiný způsob komunikace, neb otec biskup prý dokázal promluvit s každým.²⁴⁸

V roce 1968 odešel otec biskup Karel Otčenášek, v naději na převzetí královéhradecké diecéze, do Plotiště nad Labem na předměstí Hradce Králové. Do Trmic přišel jako pomocný kněz otec Holík spolu se svým přítelem z mládí, ze školy ve Fryštáku a ve Svätém Beňadiku, kolegou z dělnických profesí, spolubratrem P. Vojtěchem Fuglíkem, který byl ustaven jako farní administrátor. Více než dvě dekády pak pobýval otec Holík na místní barokní faře (Slepá č. 4). Státní souhlas k výpomoci v duchovní správě obdržel P. Holík na podzim 1968 (dle § 16 vlád. Naříz. 219/49 Sb).²⁴⁹ (Obr. 12)

Postupně sem přicházeli další salesiáni. Na počátku 70. let zde byla již přímo salesiánská komunita pěti bratrů – „stavební technik“ P. Ing. Václav Teplý,²⁵⁰ skaut Jan

https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.otevrenaspolecnost.cz%2Fdokumenty%2Fpro-media%2Ftz_mapa_exekuci_13.2.2018.docx&wdOrigin=BROWSELINK

²⁴⁵ MACEK, Jaroslav, *950 let litoměřické kapituly*, Kostelní Vydří 2007, str. 252.

²⁴⁶ Tamtéž, str. 203–204.

²⁴⁷ DOUBKOVÁ, Ludmila, *Vzpomínka na trmické salesiány*, 1. srpen 2024. Termín se ovšem ujal a vyskytuje i jinde. Srov. SVOBODA, Bohumil, *Víra je můj pevný hrad. Rozhovory s arcibiskupem Karlem Otčenáškem a jeho přáteli*, Praha 2004, str. 13.

²⁴⁸ KIMLOVÁ, Jiřina, *Vzpomínka na trmické salesiány II*.

²⁴⁹ Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Pověření výpomoci v duchovní správě far. obvodu Trmice. 29. listopad 1968.

²⁵⁰ P. Ing. Václav Teplý SDB (18. 12. 1928 – 7. 12. 2016). Pocházel ze selské rodiny z Horní Rovině na Pardubicku. Při studiích v Praze bydlel u salesiánů v Kobyliších, kde ho zastihla Akce K. Roku 1955 byl

„Ghándí“ Rychlý²⁵¹ a „varhaník“ P. František Vitásek, Holíkův bývalý učitel.²⁵² Z nich pouze otec Fuglík a otec Holík disponovali státním souhlasem, ostatní o něj přišli v roce 1970.²⁵³

Srdcem a hlavou komunity byl bezpochyby právě charismatický P. Fuglík. Měl vynikající kázání, která dovedl dobře přizpůsobit svému publiku. S každým uměl promluvit. Otec Vitásek měl na starosti hudbu, varhany a pěvecký sbor.²⁵⁴

Otec Holík měl na starost technickou stránku věci. Rozvážel materiál, vedl opravy zchátralých objektů a sloužil bohoslužby v menších obcích.

Laskavou duší fary byla maminka P. Teplého, která na faře vařila, a i díky ní mladí lidé věděli, že mohou přijít kdykoliv a budou zde vítáni.²⁵⁵

Významná byla pro trmiccké salesiány úcta k Panně Marii, Pomocnici křesťanů, ke které vedli i farníky.²⁵⁶

Důležitou částí salesiánské péče o farnost byl záchrana nemovitého majetku, zvláště kostelů, které byly ve velmi špatném stavu. Opravili kostely v Brozánkách, Dubičkách, skvělou práci provedli na Předlickém kostele. Kostely v Lochočicích a Tuchomyšli byly po mnohých opravách stejně zbořeny kvůli těžbě hnědého uhlí.²⁵⁷

odsouzen za velezradu. Propuštěn 1960. V roce 1968 byl ve Zhořelci v NDR vysvěcen na kněze. V době pobytu v Trmicích, bez státního souhlasu k vykonávání duchovenské činnosti, zde opravdu formálně působil jako „stavební technik“. Později působil ve Šluknově, kde se stal i farářem. Více zde: <https://www.pametnaroda.cz/cs/teply-vaclav-1928> a <https://www.dltm.cz/file/17657/2016-parte-vaclav-teply-sdb.pdf>.

²⁵¹ Koadjutor Jan Rychlý SDB (1933–2018). Narodil se ve Vršovcích u Opavy jako třetí z deseti dětí. Studoval u salesiánů ve Fryštáku. V roce 1950 internován v Oseku, Hájku u Prahy a na přehradě na Klíčavě. Vyučil se zubním laborantem. V 50. letech byl vězněn. Poté pracoval v Ústavu národního zdraví v Opavě a následně na přehradě v Nechranicích. Po Trmicích pracoval až do roku 1989 v ZOO Praha. Aktivní člen Junáka (přezdívká Ghándí). Po roce 1989 působil také v Praze-Kobylisích, Římě, na Velehradě a v ostravské oratoři. Zpracováno dle KOPŘIVA, Vladimír (ed.), *Malé stádce*, Praha 2015 a rozhovoru s Janem Rychlým v pořadu TV Noe Pro vita mundi: <https://www.tvnoe.cz/porad/1818-pro-vita-mundi-jan-rychly-sdb>.

²⁵² P. František Vitásek SDB (15. 7. 1915 – 12. 6. 1979). Narodil se v Brúchotíně u Olomouce. Studoval u salesiánů ve Fryštáku a později vstoupil do noviciátu ve Svätém Beňadiku. Vysvěcen v listopadu 1942. Po válce působil jako ředitel ústavu pro pozdní povolání v Mníšku. Následně magistr noviců. V letech 1950–1955 internován v Želivě. Později odsouzen na rok za život v malé salesiánské komunitě. Po Trmicích, kde hrál na varhany, následoval roku 1974 P. Teplého do Šluknova, kde o dva roky později zemřel. Byl vynikajícím hudebníkem a složil několik mší, divadelní hudbu a dalších děl. (Zpracováno dle: FRANK, Miloslav, *Stručný salesiánský nekrolog 1924–2008*).

²⁵³ ABS, sb. Objektové svazky (OB), archivní číslo OB-1954 MV (tematika svazku Římsko-katolická církev), Vyhodnocení agenturně operativní práce po linii řím. kat. církve (7. 1. 1972).

²⁵⁴ KIMLOVÁ, Jiřina, Vzpomínka na trmiccké salesiány II.

²⁵⁵ DOUBKOVÁ, Ludmila, Vzpomínka na trmiccké salesiány.

²⁵⁶ Tamtéž.

²⁵⁷ Tamtéž.

Fara v Trmicích se doopravdy stala místem, kde se potkávali místní lidé, mladí i staří, se salesiánskými návštěvami (například inspektor, provinciál, František Míša), příbuznými, spolubratry či brigádníky z Moravy, kteří přijeli pomoci s opravami kostelů v okolí. Konaly se zde přednášky, promítaly se filmy o Panně Marii, Donu Boskovi či Dominiku Saviovi. Otec Vitásek, autor mší (kupříkladu vánoční mše na slova Popelky Nazaretské²⁵⁸) a jiných duchovních skladeb, vedl sbor složený hlavně z místních děvčat, na farním dvoře se hrálo divadlo, na faře se i přespávalo, hrála se vybíjená, jezdilo se na duchovní cvičení a pořádaly se brigády oprav kostelů, vznikala přátelství na celý život... „*Vždycky, když měl někdo svátek nebo narozeniny, tak se to vždy na faře slavilo. Byla to hezká doba,*“ říká tehdejší farnice Ludmila Doubková (*1953).²⁵⁹ Salesiánské dílo se dařilo a fara se tak pro mnohé, především mladé lidi, stala skutečným druhým domovem.

Jedním z vrcholů činnosti pro mládež byl třítydenní zájezd mladých do Itálie v roce 1969. Za doprovodu otců Kopeckého, Kubína, Tinka a Pekárka jela skupina mladých na tři týdny do Říma, Turína i Alp se zastávkou v Benátkách při zpáteční cestě.²⁶⁰ Podle Holíkovy neteře navštívil někdy v této době Lurdy.²⁶¹

3.6.4 Pohled státních orgánů

StB koncentraci aktivních salesiánů na jednom místě nesla nelibě a Trmice v této době řadila mezi „nejaktivnější centra“ působení duchovních na mládež, jak se píše v dokumentu StB vypracovaném pro MV a výmluvně nazvaném „Provádění atraktivních bohoslužeb“.²⁶²

Za obzvláště nebezpečné bylo považováno právě působení na mládež. Zpráva MV z roku 1972: „*Ideologické působení církve je především zaměřeno na podchycování mládeže, a to jak na náboženské, tak především na podkladě zájmové činnosti. Toto se především projevuje na faře v Trmicích, kde je pro mládež pořádána celá řada akcí od sportovní činnosti, přes hudební výchovu, až po promítání filmů a diapozitivů s náboženskou tematikou a patričním slovním doprovodem.*“²⁶³ Dále bylo mládeže využíváno i k opravám

²⁵⁸ Známa báseň Václava Renče o narození Ježíše Krista, která vznikla ve vězení v Leopoldově. Báseň poprvé vyšla v roce 1969.

²⁵⁹ DOUBKOVÁ, Ludmila, Vzpomínka na trmické salesiány.

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ KYZIVÁTOVÁ, Ludmila, Strýček strojař.

²⁶² ABS, sb. Objektové svazky (OB), archivní číslo OB-1954 MV (tematika svazku Římsko-katolická církev), Provádění atraktivních bohoslužeb - sdělení (15. 11. 1973).

²⁶³ ABS, sb. Objektové svazky (OB), archivní číslo OB-1954 MV (tematika svazku Římsko-katolická církev), Vyhodnocení agenturně operativní práce po linii řím. kat. církve (7. 1. 1972).

církevního majetku, za což jim měla být vyplácena mzda v korunách či tuzexových poukázkách.²⁶⁴

Trmické společenství bylo rozpracováno StB v akci „Don“. Je zde uvedena řada jmen a salesiáni jsou podezříváni z konspirační činnosti a stykům se zahraničím. Zvláště skrze místní emigrantku VC Ondruškovou, která jezdila do ČSSR až dvakrát měsíčně.²⁶⁵

Na přelomu let 1973–1974 se společenstvo pod tlakem státních orgánů rozpadlo. Otec Fuglík odešel v říjnu do královéhradecké diecéze a na jeho místo se navrátil biskup Karel Otčenášek.²⁶⁶ Otcové Teplý a Vitásek odešli v následujícím roce do Šluknova.

3.6.5 70. a 80. léta s otcem biskupem Karlem Otčenáškem

Ač vrchol „doby salesiánské“ minul, ruch na trmické faře nikoliv. Otec biskup přitahoval, jako bývalý politický vězeň, nadále perzekvovaný biskup královéhradecký a především jako člověk, který svým vnitřním nastavením inspiroval, množství lidí, kteří se s ním toužili setkat.

Zvláštní kategorii pak tvořili přímo věřící příslušící do jeho diecéze. „*On byl jakási legendární postava a my, protože jsme vlastně také byli zčásti jako studenti z východních Čech, jsme k němu přirozeně tíhli a jezdili jsme za ním,*“ řekl v pořadu Studio 24 u příležitosti smrti otce biskupa tehdejší student teologie Jan Jandourek.²⁶⁷ Farník Jan Gottfried, také původem z východních Čech, zmiňuje, jak žertovali s otcem biskupem, že se musel za svým biskupem do Trmic přiženit.²⁶⁸

P. Holík byl pro otce biskupa velkou oporou, a to i přes to, že od roku 1974 musel znovu nastoupit do civilního zaměstnání a otec biskup mu ve svých vzpomínkách chybně říká „Holý“.²⁶⁹ Nejprve, do roku 1976, pracoval jako řidič u Pekáren a cukráren Ústí nad Labem, aby pak až do svého odchodu do důchodu v roce 1980 jezdil pro Okresní stavební

²⁶⁴ ABS, sb. Objektové svazky (OB), archivní číslo OB-1954 MV (tematika svazku Římsko-katolická církev), Vyhodnocení agenturně operativní práce po linii řím. kat. církve (7. 1. 1972).

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ ABS, sb. Objektové svazky (OB), archivní číslo OB-1954 MV (tematika svazku Římsko-katolická církev), Provádění atraktivních bohoslužeb - sdělení (15. 11. 1973).

²⁶⁷ Studio 24, 24. květen 2011. Dostupné zde: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/ve-veku-pozehnanem-odesel-na-vecnost-arcibiskup-otcenasek-232431#galerie=95991>

²⁶⁸ GOTTFRIED, Jan, *Vzpomínka na otce Holíka, 30. července 2024*. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

²⁶⁹ SVOBODA, Bohumil, *Víra je můj pevný hrad. Rozhovory s arcibiskupem Karlem Otčenáškem a jeho přáteli*, Praha 2004, str. 150.

podnik Ústí nad Labem.²⁷⁰ P. Holík měl na starost menší bohoslužby v Řehlovicích a Brozánkách, zatímco v Trmicích a Předlicích většinou sloužil otec biskup.²⁷¹ Dochovalo se nám však i ukončení státního souhlasu pro farní úřad v Předlicích z důvodu jmenování nového administrátora v květnu 1988, takže bylo možné otce Holíka potkat i tam.²⁷²

V srpnu 1989 byl Holík v Ústí nad Labem sražen na přechodu pro chodce vozem Tatra 613 a utrpěl zlomeniny, které ho vyřadily z běžného života na půl roku. Pachatel byl odsouzen k sedmiměsíčním srážkám z platu ve výši 10 %.²⁷³

Zájem o biskupa Karla Otčenáška ze strany StB trval nadále. Ještě v létě 1989 se setkáváme i se jménem Augustina Holíka ve zprávě StB ohledně návštěvy biskupova přítele Jana Lutnera.²⁷⁴

Do Trmic se otec Holík vracel i po svém odchodu. Měl zde množství přátel, se kterými vždy rád pohovořil.²⁷⁵ V roce 1994 koncebroval mši při příležitosti udělení čestného občanství otci biskupovi Otčenáškoví.²⁷⁶ Otec biskup má v místním kostele bustu, jsou zde také fotografie z dob jeho působení, avšak na otce Holíka se časem zapomene.

3.6.6 Devadesátá léta v důchodu

Augustin Holík pobýval na několika místech v průběhu devadesátých let – Trmice, Bílina a Filipov. Jako svou trvalou adresu při styku s úřady nadále uváděl adresu trmické fary.

V Bílině²⁷⁷ působil v letech 1991–1992 pod zdejším administrátorem arciděkanství, spolubratrem a spoluvězněm ze Želiva, pozdějším arciděkanem, P. Eduardem Hrbatým.²⁷⁸

Větší část 90. let ale strávil na adrese Filipovská 37 ve Filipově, kterýžto jako městská část patří k Jiříkovu. Působil zde při bazilice minor Panny Marie, Pomocnice křesťanů. Jde o nejvýznamnější mariánské poutní místo v litoměřické diecézi, místo

²⁷⁰ Žádost o oznámení průběhu zaměstnání, 25. červenec 1979. Složka Augustin Holík. Salesiánský archiv v Kobylicích.

²⁷¹ GOTTFRIED, Jan, Vzpomínka na otce Holíka.

²⁷² Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Ukončení platnosti státního souhlasu pro FÚ Předlice z 25. května 1988.

²⁷³ Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze 6. ledna 1989. Složka Augustin Holík. Salesiánský archiv v Kobylicích.

²⁷⁴ ABS, Fond S-StB Ústí nad Labem, karton č. 98F

²⁷⁵ GOTTFRIED, Jan, Vzpomínka na otce Holíka.

²⁷⁶ Fotografie bohoslužby v archivu Jiřiny Kimlové.

²⁷⁷ A to na adrese místní fary (Na zámku 95/2).

²⁷⁸ Eduard Hrbatý SDB (1923–2013). Katolický kněz, politický vězeň, který působil přes třicet let v Bílině.

zázračného uzdravení dlouhodobě nemocné Marie Magdaleny Kade.²⁷⁹ Před druhou světovou válkou Philippsdorf navštěvovalo asi sto tisíc věřících ročně, ovšem v devadesátých letech se začínalo téměř od znova.²⁸⁰

Ve Filipově sedmdesátiletý Holík pobýval nějaký čas ve vybydlené budově, kterou dával postupně, v pro něj typických „*montérkách a rádiovce*“, dohromady.²⁸¹ Mělo zde vzniknout „Mezinárodní salesiánské středisko“, budovu zakoupil kardinál Joachim Meisner pro společné setkávání české, německé a polské mládeže.²⁸²

Jistě velkou radostí byla pro Holíka pout' do Itálie, kterou podnikl někdy v tomto období. V pozůstalosti je několik fotografií z této cesty. Včetně té, kde poutníci stojí u sochy Dona Boska před stejnojmennou bazilikou v Castelnovo.²⁸³ (Obr. 17)

Dne 27. října 1992 si Holík podal žádost o odškodnění za dobu strávenou v internaci na základě zákona o mimosoudních rehabilitacích č. 87/1991 Sb.²⁸⁴

Věci stran odškodnění se daly do pohybu po novele zákona o mimosoudních rehabilitacích v květnu 1993, která přesněji definovala, kteří z řeholníků mají nárok na odškodnění. Holíkovi byla nakonec přiznána částka 159 530,- Kč, z kteréžto mu mělo být v hotovosti vyplaceno 30 530,- Kč a zbytek Investiční bankou v podobě cenných papírů.²⁸⁵

Z roku 1994 se dochoval i Holíkův důchodový výměr, který mu byl na základě pobytu v internaci zvýšen (15,- Kč za měsíc pobytu, což při 60 měsících činilo 900,- Kč měsíčně). Holíkův důchod na podzim 1994 vzrostl na 4031,- Kč a zároveň mu byl zpětně vyměřen doplatek k důchodu za tři roky, který činil: 36 720,- Kč.²⁸⁶

V osobní pozůstalosti se zachovala závěť z 25. ledna 1992 sepsaná v Trmicích, ve které odkazuje zařízení bytu v Bílině a svůj automobil Škoda 105L salesiánské provincii v Praze.²⁸⁷ Nezmiňuje vkladní knížku na své jméno, o které víme z policejního protokolu,

²⁷⁹ Té se měla zjevit Panna Maria a říci jí: „Mein Kind von jetzt an heilt's.“ (Mé dítě, od nyníška se uzdravíš.). Dostupné zde: [Filipovský zázrak](#).

²⁸⁰ MACEK, Jaroslav, *950 let litoměřické kapituly*, Kostelní Vydří 2007, str. 256.

²⁸¹ KOPŘIVA, Vladimír, *Salesiáni v sedmdesátých a osmdesátých letech*.

²⁸² Email Vladimíra Kopřivy z 31. prosince 2024. Viz. též KŘÍŽKOVÁ, Marie Rút, *Kniha víry, naděje a lásky. 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*, Praha 1996, str. 178.

²⁸³ Viz. fotografická příloha. Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45.

²⁸⁴ Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Dopis Ministerstva vnitra Augustinu Holíkovi. 11. říjen 1993.

²⁸⁵ Archiv salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Dopis Ministerstva vnitra Augustinu Holíkovi. 11. říjen 1993.

²⁸⁶ Archiv salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Dopis České správy sociálního zabezpečení z 13. září 1994.

²⁸⁷ On sám uvádí slovo „inspektorát“. Složka Augustin Holík. Salesiánský archiv v Kobylisích.

neboť byla asi měsíc po Holíkově smrti odcizena Miloslavu Frankovi, který byl pověřen salesiánskou provincií k vyřízení Holíkovy pozůstalosti, z jeho vozu stojícím v Kobylisích před salesiánským centrem. Je možné, že si ji zřídil později, v době, kdy dostal odškodné za léta věznění. Bylo na ní 81 000,- Kč.²⁸⁸

Neztratil kontakt se svou rodinou. Jezdil za svým již nemocným bratrem Karlem na Moravu. Krátce před smrtí navštívil Holík svého staršího bratra v nemocnici a říkal mu prý ať to ještě vydrží, protože pak je na řadě on. Není tak náhodou, že ač měl stále trvalé bydliště v Trmicích a v severních Čechách žil od konce šedesátých let, zemřel při jedné ze svých četných cest do kraje svého mládí. Bratr Karel zemřel několik dní po Augustinově pohřbu.²⁸⁹

3.7 Osobnost

Charakter otce Holíka, jak v jeho deníku, tak ve vzpomínkách lidí, kteří ho znali, vykazuje jasné kontury. Pokusme se je zde nastínit.

Práce. Na prvním místě je třeba zmínit, že každodenní chléb vezdejší otce Holíka byla fyzická práce. Ať už šlo o různé přestavby, opravy aut, malování či činnost jeho srdci nejbližší: práce se dřevem. Jan Gottfried ve svých vzpomínkách na otce Holíka s úsměvem líčil, jak k němu P. Holík přišel (měl právě nový soustruh) s tím, že potřebuje nějaké díly na svícen. Nabídku, že mu je sám vyrobí, odmítl. Chtěl si je jednoduše zhotovit sám.²⁹⁰ Mezi další obrazy farníků z Trmic patří: páter Holík ve dvanáctsettrojce jede na bohoslužbu, páter Holík pod dvanáctsettrojkou něco opravuje.²⁹¹

Fyzická práce měla být jedna z hlavních forem disciplinace nepohodlných kněží v Želivě. Holíkovi práce nejen nevadila, ale dokonce ji celý život vyhledával. I to mu umožnilo zachovat si rozvahu a poklidně snášet různá příkoří. Neměli bychom opomenout ani fakt, že byl tehdy mladý a plný sil.²⁹²

Skromnost. Druhým slovem, které si téměř každý respondent spojil s otcem Holíkem je skromnost. Byl prý vždy nejen pracovitý, ale také nenáročný. Naprosto si nepotrpěl na

²⁸⁸ Archiv salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Protokol k vyloupení vozu Miloslava Franka ze 17. října 1996.

²⁸⁹ HOLÍK, JAROSLAV, *Vzpomínka na strýce Gustu*.

²⁹⁰ GOTTFRIED, Jan, *Vzpomínka na otce Holíka*.

²⁹¹ GOTTFRIED, KRŮTA.

²⁹² V Želivě byl od svých třiceti let, propuštěn byl několik dní před svými 35. narozeninami.

okázalost a byl jistě spíše introvertem. Byl také velice praktický. „*On byl takový člověk, který byl připraven na to snášet všechno, co ho potká.*“²⁹³

Humor. „*Ale co, vždyť každé tele má narozeniny,*“ reagoval prý otec Holík, když mu přišli farníci gratulovat k narozeninám.²⁹⁴ Často se ukazuje jeho humor a radost ze života i v jeho líčení želivského pobytu. Zvláště, když jde o nějaký šlendrián či nepřílišnou bystrost „četníků“.

Klid. Nikdo si nepamatuje Holíka rozčileného, křičícího, a to ani ve svých zápiscích z internace. Vždy si zachovával klid a ovládal se. Jistě se však dokázal i ozvat, pokud se mu něco nezdálo. Koadjutor Josef Holík (nebyli příbuzní) si na P. Holíka vzpomíná takto: „*...a ještě v roce 1949 do farnosti Vinoř u Prahy. Ředitelem tam byl P. Augustin Holík. Ten si na mne stěžoval, že mu vždy při večerním slůvku skáču do řeči a беру mu part. Tak mě musel mnohokrát upozornit, že večerní slůvko má on a já, ať držím hubu.*“²⁹⁵ Jen těžko se nepousmát nad představou čerstvého třicátníka Holíka, kterak peskuje čerstvého šedesátníka Holíka, a to i s ohledem na slova Dona Boska: „*Spolubratři koadjutoři jsou rovnocenní všem ostatním.*“²⁹⁶

Holíka jako kněz. „*Jako kněz taková dobrá klasika, jak bych si to představoval,*“ vzpomněl na otce Holíka Jan Gottfried.²⁹⁷ To byl ostatně jediný komentář, který jsem k Holíkovi-knězi dostal. Tedy ne Holíkovi-opraváři, řidiči, šoferovi, truhláři, tesaři, elektrikáři apod. Nikdo si nepamatoval na jeho kázání či zpovídání. To ovšem neznamená, že by nebyl oblíben a respektován. I málo někdy může říci mnoho.

Co se Holíka jako řeholníka týče, tak se nezdá, že by kdy ve svém rozhodnutí připojit se k salesiánům zakolísal. Zdá se, že i pro něj beze zbytku platí již výše zmíněná slova jeho spolubratra Mikulíka o tom, že „*je oddán církvi a řádu, ke kterému je vázán sliby, a je mu bližší společenství v internačním klášteře než jeho příbuzní.*“²⁹⁸

Charakteristika z úmrtního oznámení se tedy zdá být přiléhavá: „*P. Augustin byl vždy svědomitý řeholník. Byl skromný, zůstával vždy v pozadí, ale svou pílí a vytrvalostí vykonal mnoho užitečné práce, bez které by se apoštolát v místech, kde pracoval, neobešel.*“²⁹⁹

²⁹³ GOTTFRIED, Jan, *Vzpomínka na otce Holíka.*

²⁹⁴ GOTTFRIED, Jan, *Vzpomínka na otce Holíka.*

²⁹⁵ KOPŘIVA, Vladimír (ed.), *Malé stádece*, Praha 2015, str. 33.

²⁹⁶ BOSCO, Teresio, *Don Bosco*, Praha 2004, str. 275.

²⁹⁷ GOTTFRIED, Jan, *Vzpomínka na otce Holíka.*

²⁹⁸ CHAROUZ, Jindřich Zdeněk, *Šest hrdinských let: internační tábor Želiv 1950–1956*, Želiv 2008, str. 8.

²⁹⁹ Úmrtní oznámení. Složka Augustin Holík. Salesiánský archiv v Kobyliších.

Holíkové jméno je veřejnosti, a to i té katolické, zcela neznámé. Výjimkou jsou Trmice a několik málo dalších míst, kde působil. Asi jen nejstarší generace salesiánů jeho jméno někdy slyšela.³⁰⁰

3.8 Epilog

„Zemřel nečekaně 18. září 1996 ve věku 77 let při návštěvě Zlína. Když dokončil mši sv. v kostele sv. Filipa a Jakuba, spadl nešťastnou náhodou při odchodu od obětního stolu ze schodů.“³⁰¹

Úmrtní list uvádí jako příčinu úmrtí kornatění tepen.³⁰² Ve zprávě o prohlídce mrtvého je uvedeno, že zemřel v 7:10 po akutním infarktu myokardu, který mu přivodil pád ze schodů, při němž si poranil páteř a přerušil míchu.³⁰³ K obětnímu stolu onoho zlínského kostela opravdu vede pět výrazných schodů. List o prohlídce zesnulého též uvádí: *„smrt beze svědků“*, což spolu s časem spíše svědčí o tom, že zemřel před konáním mše.³⁰⁴

Holíky celý život nosil své charakteristické silné brýle, zrak se mu v posledních letech života zhoršoval. Byl vždy štíhlý, ale léta tvrdé práce se na něm podepsala. S bratrem Karlem se shodli, že se za ta léta „oddělali“.³⁰⁵

V dějinách farnosti Lukov – Velíková je i krátká zmínka o velkolepém pohřbu otce Holíka: *„Ve věku nedožitých 78 let zemřel 18. 9. 1996 ve Zlíně P. Augustin Holík salesián a rodák z Velíkové. Se zemřelým knězem se rozloučila naše farnost 24. 9. 1996. Uložen byl do hrobky farního duchovenstva na hřbitově v Lukově. Zesnulého kněze pohřbíval arcibiskup Mons. Jan Graubner,“³⁰⁶* Na jiném místě ještě autor připomíná, že vše probíhalo *„za velké účasti kněží a spolubratrů, členů rodiny a farníků...“³⁰⁷*

Salesiánská provincie Praha uhradila náklady na pohřeb a kar, celkem: 13 178,- Kč.³⁰⁸ V rozhodnutí okresního soudu v Ústí nad Labem z února byli pražští salesiáni v souladu s Holíkovým testamentem určeni jako univerzální dědicové. Cena majetku byla

³⁰⁰ KOPŘIVA, Vladimír, *Salesiáni v 70. a 80. letech.*

³⁰¹ PŘÍVARA, Milan, *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*, V Lukově: Obecní úřad v Lukově, 2003, str. 201.

³⁰² Úmrtní list Augustina Holíka. Složka Augustin Holík. Salesiánský archiv v Kobylisích.

³⁰³ Archiv salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, List o prohlídce mrtvého z 19. září 1996. Složka Augustin Holík.

³⁰⁴ Archiv salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, List o prohlídce mrtvého z 19. září 1996.

³⁰⁵ HOLÍK, JAROSLAV, *Vzpomínka na strýce Gustu.*

³⁰⁶ PŘÍVARA, Milan, *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. V Lukově: Obecní úřad v Lukově, 2003, str. 79.

³⁰⁷ Tamtéž, str. 201.

³⁰⁸ Archiv salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Příslušné účty.

vyčíslena na 11 900,- Kč (auto a cenné papíry). Po odečtení nákladů na pohřeb (po odečtení pohřebného ve výši 3 000,- Kč) ve výši 7 679,- činila čistá hodnota dědictví 4 221,- Kč. Od této částky bylo ještě nutné odečíst odměnu notáře 526,20 Kč a 2 499,- Kč za kar.³⁰⁹

³⁰⁹ Archiv salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45, Rozhodnutí soudu ze 17. března 1999.

4 Závěr

Od jména na pamětní desce ve VINOŘI až sem vedla dlouhá cesta. Práce získávala svůj tvar jen pozvolna. Na rozdíl od jiných podobných textů zabývajících se významnými postavami soudobých dějin, kde problémem může být přílišně obsáhlá pramenná základna, již od počátku bylo jasné, že zde bude problém opačný. V sekundární literatuře se jméno Augustin Holík objevuje pouze výjimečně. V pramenech státní provenience je to o něco lepší, ale i tak je Holík spíše jednou z mnoha postav, která byla v blízkosti sledovaných osob jako Otčenášek či Fuglík. Nejbohatší v tomto směru byla v posledku „nalezená“ osobní složka v Archivu salesiánské provincie Praha, která obsahovala mnoho pramenů osobní provenience.

Nezbývalo než si pomoci i jinak. Mnoho lidí, především z Trmic a okolí, z Holíkovy rodiny, salesiánů a jejich spolupracovníků mi bylo nadmíru nápomocno a mnoho z jejich postřehů by možná bylo jinak navždy ztraceno. Dobrým aspektem všech těchto výpovědí bylo, že si vůbec neprotiřečily a všichni respondenti charakterizovali otce Holíka velmi podobně.

Postupně se tak začal skládat obraz muže, který vyrostl ve skromných poměrech, byl pracovitý, šikovný, svědomitý a spíše zamlklý. Jeho život ovlivnilo, že ač byl z vesnice, nedaleko jeho domova vzniklo první salesiánské centrum u nás. On, mnohem více praktik než intelektuál, spíše introvert než člověk, který mnoho a rád mluví, přes zpočátku nepřilíš skvělé studijní výsledky se vlastní pílí a podporou rodiny stal nejen řeholníkem, ale později i knězem. Jestliže ho druhá světová válka příliš nezasáhla, pak o další diktatuře to tvrdit nelze. Krátce poté, co se stal farářem ve VINOŘI, byl zatčen a pět let držen v internačním táboře v ŽELIVĚ. Zde si on, jenž o sobě tvrdil, že šetří inkoustem a někteří jeho farníci s ním za dvacet let nepromluvili než několik vět, psal každý den deník, který ukazuje internaci velmi plasticky. Jeden z nástrojů kontroly a snad i ponížení pro internované církevní představitele měla být práce, kterou ovšem stále ještě mladý Holík naopak vyhledával. Zápisky, chuť do práce, bratrství mezi internovanými a též rytmus liturgického roku udržel Holíka v dobré mysli po celou dobu internace.

Následovalo více než desetileté období, během něhož vystřídal větší množství dělnických povolání. Byl natěračem, řidičem, dělníkem na pile. V druhé polovině šedesátých let se vrátil do duchovní služby v Trmicích, v Litoměřické diecézi, a prožil několik plných let skoro jako salesiánský řeholník se svými bratry v poněkud uvolnějším

režimu přelomu desetiletí. Komunita byla nakonec rozbita, zůstal jen Holík, ale i on ještě musel několik let pracovat jako řidič pro místní stavební podnik. Po odchodu do důchodu v roce 1980 již mohl působit více či méně oficiálně jako kněz, a to až do počátku devadesátých let a konce komunistické diktatury. V devadesátých letech vystřídal několik míst v litoměřické diecézi. Zemřel ve věku sedmasedmdesáti let ve Zlíně.

Věřím, že při podrobnějším bádání o dalších salesiánech, kupříkladu těch zmíněných v této práci, by se nám lépe podařilo pochopit to, jak jako komunita fungovali. Třebas formou kolektivní biografie. Co se tématu Holík týče, tak i některá nová svědectví či dokumenty by pravděpodobně zásadně nezměnily vyznění této práce. Jistý potenciál leží stále v jeho deníku, který by mohl být použit v zevrubnějším srovnání s jinými podobnými svědectvími. Celek pak konfrontovat s materiály z Archivu bezpečnostních složek.

Lidé na Holíka vzpomínají výhradně v dobrém jako na pracovitého, srdečného a vtipného, ač spíše zamlklejšího muže, který spíše exceloval jako opravář, řidič, truhlář a výrobce všeličeho než jako charismatický nedělní orátor.

Silně působí Holíkův charakter a pevná loajalita k církvi a řeholnímu společenství, kterého byl členem na šedesát let. Tam také našel své nejbližší přátele, kteří často sdíleli stejný či podobný osud jako sám Holík. Nakonec on, chlapec z východní Moravy, skončil na tři dekády v diecézi s asi nejvýraznější salesiánskou stopou.

Předložená práce si kladla za cíl osvětlit osudy P. Augustina Holíka, který spíše než hybatelem soudobých (církvních) dějin, byl jejich dělníkem. Ovšem každé dílo potřebuje nejrůznější povolání. Holík to své splnil.

5 Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

BOSCO, Giovanni, *Můj život pro mladé*, Praha 2014.

BOSCO, Jan. Salesiáni, *Stanovy a pravidla Společnosti svatého Františka Saleského*, Praha 2016.

HOLÍK, Augustin, *Za zdmi Želiva*.

Státní oblastní archiv v Praze (SOA Praha), fond SKNV Krajský církevní tajemník: Inv. č. 59, 101, 127, 128, 314

Archiv bezpečnostních složek, fond H (Historický fond Státní bezpečnosti): H-718 – Akce „K”, H-718-8 - Želiv, H-639 – Akce "INSPEKTOR" a H-613 – Akce "INSPEKTOR 2"

Archiv bezpečnostních složek, sb. Objektové svazky (OB), archivní číslo OB-1954 MV
Salesiánská kronika ústavu ve Fryštáku

Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45.

Vinořská obecní kronika (Úřad městské části Praha-Vinoř)

Vinořská farní kronika (Farní úřad Praha-Vinoř)

Osobní archiv Jaroslava Holíka, *Přehled rodiny Augustina Holíka*

DOUBKOVÁ, Ludmila, *Vzpomínka na trmické salesiány I.*, 1. srpen 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

GOTTFRIED, Jan, *Vzpomínka na otce Holíka*, 30. červenec 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

HOLÍK, Jaroslav, *Vzpomínka na strýce Gustu*, 26. prosinec 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

KIMLOVÁ, Jiřina, *Vzpomínka na trmické salesiány II.*, 28. červenec 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

KYZIVÁTOVÁ, Ludmila, *Strýček strojař*, 29. prosince 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

KOPŘIVA, Vladimír, *Salesiáni v 70. a 80. letech*, 7. srpen 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

KRČMÁŘOVÁ, Marie, *Vzpomínka na vinořské salesiány*, 1. dubna 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

KRŮTA, Zdeněk, *Trmická farnost v letech normalizace*, 4. 8. 2024. Rozhovor vedl Tomáš Vlček. Zvukový záznam je uložen v soukromém archivu tazatele.

Literatura:

BALÍK, Stanislav a HANUŠ Jiří. *Katolická církev v Československu 1945–1989*, Brno 2013.

BUŠ, Gregor, *Katoličtí kněží jako neoficiální spolupracovníci Státní bezpečnosti*, IN: *Salve* 1/11.

DVOŘÁK, Tomáš, FASORA, Lukáš, CHOCHOLÁČ, Bronislav, MALÝ, Tomáš, NEČASOVÁ, Denisa, STOKLASOVÁ, Zdeňka, WISHODA, Martin, *Úvod do studia dějepisu I. díl*, Brno 2014.

(dostupné zde: <https://digilib.phil.muni.cz/sites/default/files/pdf/130405-monography.pdf>)

FASORA, Lukáš, HANUŠ, Jiří, PAVLÍČEK, Tomáš W. a kol, *Kněžské identity v českých zemích 1820–1938*, Praha 2017.

FILIP, František, *Vinoř od minulosti k dnešku 1088–2002*, Praha 2004.

HANUŠ, Jiří, STRÍBRNÝ, Jan (eds.), *Stát a církev v roce 1950*, Brno 2000.

HOUFEK, Václav, *Dějiny Trmic od počátku 19. stol.*, IN: *Trmice*, Muzeum města Ústí nad Labem 1994.

CHAROUZ, Jindřich Zdeněk, *Šest hrdinských let: internační tábor Želiv 1950–1956*, Želiv 2008.

CHAROUZ, Jindřich Zdeněk, *Internační tábor Želiv*, IN: HANUŠ, Jiří, STRÍBRNÝ, Jan (eds.), *Stát a církev v roce 1950*, Brno 2000.

JANDÁČEK, Milan, JANDÁČKOVÁ, Hana, IHNÁT, Jan, *Josef Kubín: člověk v nesprávné době na správném místě*, Dolní Jasénka 2012.

JUNGMANNOVÁ, Pavla, *Vzpomínky P. Augustina Holíka*, IN: *Salesiánský magazín* 2/2020, str. 16. (dostupné zde: [sm_2_2020_web.pdf\(sdb.cz\)](#))

Trmice, Muzeum města Ústí nad Labem 1994.

Štěpán kardinál Trochta, Řím 1984.

30 let českého salesiánského díla, Turín 1957.

KAPLAN, Karel, *Stát a církev 1948–1953*, Brno 1993.

KOPŘIVA, Vladimír (ed.), *Malé stádce*, Praha 2015.

- KOUBOVÁ, Veronika. *Intermezzo v biskupské službě Štěpána Trochty v letech 1950–1968: Vracím se k vám*. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2023.
- KŘÍŽKOVÁ, Marie Rút, *Knihy víry, naděje a lásky. 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*, Praha 1996.
- MACEK, Jaroslav, *950 let litoměřické kapituly*, Kostelní Vydří 2007.
- PAVLÍK, Jan SJ, *Budou vás vydávat soudům*, Praha 1995.
- PAZDERNÍKOVÁ, Barbora, *Dílo křesťanské lásky mezi mládeží opuštěnou*, Praha 1882.
- PAZDERNÍKOVÁ, Barbora, *Apoštol opuštěné mládeže*, Praha 1885.
- PETRÁČEK, Tomáš, *Několik poznámek k problematice kněží a totalitní státní moci v historickém kontextu*, IN: Salve 1/11.
- PŘÍVARA, Milan, *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*, V Lukově: Obecní úřad v Lukově, 2003.
- SIXTA, Václav, *Možnosti historické biografie, Teorie biografie a historická věda*, Praha 2023.
- SKLENÁŘ, Michal, *Děkan Václav Boštík, Farnost v Ústí nad Orlicí mezi lety 1927 a 1963 jako obraz dějin římskokatolické církve*, Praha 2019.
- SVOBODA, Bohumil, *Víra je můj pevný hrad. Rozhovory s arcibiskupem Karlem Otčenáškem a jeho přáteli*, Praha 2004.
- TOMŠÍK, František, *Vzpomínky z mého života*, Chomutov 2010.
- VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana, *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*, Praha 2007.
- VAŠEK, Bedřich, *Svatý Jan Bosco*, Frýdek 1929.
- VAŠKO, Václav, *Dům na skále 2. Církev bojující*, Praha 2007.
- VESELÝ, Jiří Maria, KALA, Miroslav, *Samotka v Želivě*, Rosice u Brna 2002.
- VODIČKOVÁ, Stanislava (ed.), *Nebe bylo plné hvězd. Pokus o likvidaci řeholního života v Československu*, Praha 2020.
- VLČEK, Tomáš, 1950: *Razie na vinořské faře v rámci Akce K*, IN: *Vinořský zpravodaj* 161, 2024, str. 11–12. (dostupné zde: https://www.praha-vinor.cz/wp-content/uploads/2024/01/vz_161_24_web.pdf)
- VLČEK, Vojtěch, *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*, Olomouc 2004.

VRACOVSKÝ, Jaroslav, *Chaloupky: salesiánské prázdninové tábory v době totality*, Praha 2002.

ZELINKA, Petr (ed.), *Český Don Bosco*, Praha 2019.

ZELINKA, Petr, *Salesiáni Dona Boska v Československu (1924–1939)*, Olomouc 2021.

ZÍBAL, Pavel, „Šéfe, znáte Želiv...?“, Olomouc 2006.

Internetové zdroje:

FRANK, Miloslav, *Stručný salesiánský nekrolog 1924–2008*. Dostupné zde:

<https://docplayer.cz/25105705-Strucny-salesiansky-nekrolog.html>

Rozhovor s Janem Rychlým SDB

<https://www.tvnoe.cz/porad/1818-pro-vita-mundi-jan-rychly-sdb>

Vyprávění P. Václava Teplého SDB

<https://www.pametnaroda.cz/cs/teply-vaclav-1928>

Web obce Jiříkov k zázračnému uzdravení

[Filipovský zázrak](#)

Historie salesiánského díla v Brně-Žabovřeskách.

<https://historie.brno.sdb.cz/node/7>

Rozhovor s dominikánem Jiřím M. Veselým z roku 2004. Katolický týdeník.

<https://katyd.cirkev.cz/clanky/rozhovory/muze-to-byt-dobrodruzstvi-vernosti.html>

Aktuálně.cz - Kde žije nejvíc Čechů v dluhové pasti? Podívejte se na novou mapu exekucí

<https://zpravy.aktualne.cz/finance/grafika-mapa-exekuci-zadluzeni/r~f6169a1a109911e8b8310cc47ab5f122/>

Mapa exekucí přináší nová data: Češi se propadají do stále hlubšího předlužení, tisková zpráva

https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.otevrenaspolecnost.cz%2Fdokumenty%2Fpro-media%2Ftz_mapa_exekuci_13.2.2018.docx&wdOrigin=BROWSELINK

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, I. DÍL, str. 418–419. dostupné zde:

<https://csu.gov.cz/docs/107508/8bc22eb2-b0bd-8ff2-1256-dd9373457cd4/13n106cd1.pdf>

6 Seznam zkratk

ABS	Archiv bezpečnostních složek
ASC	Sdružení salesiánů spolupracovníků (Association of Salesian Cooperators)
FÚ	Farní úřad
MV	Ministerstvo vnitra
P.	Páter
SDB	Salesiáni Dona Boska
SNB	Sbor národní bezpečnosti
StB	Státní bezpečnost
SÚC	Státní úřad pro věci církevní

Obrazová příloha

113

»Očekávám vás v nebi.....«
(Sv. Jan Bosco)

Po vzorném kněžském a řeholním životě,
naplněném zásluhami a utrpením,
odešel k Pánu

P. Augustin Holík
salesián

Zemřel ve středu 18. září 1996
ve věku 77 let ve Zlíně.

S naším drahým spolubratrem se rozloučíme
při koncelebrované eucharistické oběti

v úterý 24. září v 11 hodin

ve farním kostele sv. Josefa
v Lukově u Zlína

Po mši svaté bude tělo zesnulého uloženo
v kněžském hrobě,
kde bude očekávat den vzkříšení.

Doporučíme našeho drahého spolubratra modlitbám
spolubratří i všech věřících.

1) Parte. (Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45)

2) Pohled ze Želiva adresovaný bratru Karlovi. 4. června 1950. (osobní archiv Jaroslava Holíka)

3) Rodiče Augustina Holíka Terezie a František. (osobní archiv Jaroslava Holíka)

4) Primiční mše v Lukově. 13. července 1947. (osobní archiv Jaroslava Holíka)

5) Vinořský kostel Povýšení svatého kříže. (Archiv Salesiánské provincie Praha)

6) Pamětní deska na faře ve Vinoři (Zdroj: Feťour / Public domain, Wikimedia commons)

1.

Opis ručních záznamů,
pořízených v Želivě po zajištění 13.4.1950.
/Budu se snažit opisovat vše doslova, nanejvýš
změním výrazy méně vhodné za výstižnější -nebo
i jméno zatajím zatím. Věty v závorkách jsou po-
poznámky, učiněné při opisování./ - Tyto záznamy
nejdou ovšem úplné, zapisoval jsem, jen žeho jsem
se doslechl nebo jsem sám zažil. Kromě toho jsou
asi nenávratně ztraceny události od 12.VI.1950
do 6.III.1952. Asi se dostaly do rukou STB při
zatčení Otce Václava Filipce v Liptáli.

13. dubna 1950 v noci zatloukli a zvonili
statečně pňgací chlapi u fary ve Vlnoři. Osazen-
stvo domu, totiž kuchařka pí Koudelková za Pardu-
bic, p. asistent Tichý Josef, koadjutor p. Josef
Holík a P. Aug Holík, tč. ředitel /já/ již spali.
Jediný P. Mikulík František, katecheta, se modlil
ještě breviář. Na rámus se kuchařka probudila a
ptala se, kdo je. Nějaký hlas z venku jí odpově-
děl: "Matrikáři." - Ta vystrašená běžela za mnou
do pokoje proti všem moresům vládnoucím na fare a
v řeholním domě a vzbudila mne. Já jí ovšem hle-
děl narychlo uklidnit. Odešla a já se hezky póma-
lu oblékal za neustálého zvonění a tlučení. Oblékl
jsem se do všedních kalhot, ponožek a bot a do
svetru. Sešel jsem pomalu dolů. Vzpomněl jsem si,
že v pokladně mám asi 14 lisíc korun /ve staré
měně/. Rozmýšlel jsem se, mám-li jít je někam
schovat, ovšem udělal bych to za úplně tmy, ale
přede zarachocení klíče u pokladny zvláště by
prozradilo. Zatím jsem slyšel, že chlapi jsou i
u dveří ze dvora. Přetím ovšem kuchařka ještě na-
rychlo v kuchyni roztrhala opisy programu postupu
strany proti /církvi a soukromníkům/ - ze schůze
v Karlových Varech -, pak to podpálila a hřdila
do šporáku. Ovšem že nám vtom nenapadlo, že se
na nás mohou dívat oknem ze dvora. - Když jsem
tedy zpozoroval, že mluví a tlučou ze dvora, šel
jsem nahoru a otevřeným oknem do dvora jsem se
ptal, kdo tam. Hlas odpovídá na každou mou otázku
vždy jen kategoricky "Otevřít!" Konečně jsem od-
stoupil a chvíli počkal, až se připraví p. Ho-
lík - p. asistent Tichý teprve vstával. Tedy tři

7) První strana strojového přepisu Holíkových zápisků. Salesiánský archiv Fryšták. (osobní archiv Pavly Jungmannová ASC)

10) V Želivě v roce 1968. Z knihy Jindřicha Zdeňka Charouze *Šest Hrdinských let. Internační tábor Želiv 1950–1956*. Augustin Holík je v levé části označen křížkem.

11) Svatý Hostýn. Holík stojí ve třetí řadě třetí zprava. Vedle něj stojí P. Vojtěch Fuglík. (Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45)

12) Trnická fara. V pozadí kostel Narození Panny Marie a Teplárna Trmice. (osobní archiv autora)

13) Při křtu. (Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45)

14) Při pohřbu. (Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45)

15) S biskupem Karlem Otčenáškem. (Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45)

16) Otec Holík (vpravo) a otec Bareš (vlevo) za kterým stojí v zákrytu otec biskup Otčenášek při pohřbu farnice Marie Plašilové, babičky pamětnic Marie Doubkové a Marie Kimlové, hřbitov v Trmicích, podzim 1980. (osobní archiv Jiřiny Kimlové)

17) Před bazilikou Dona Boska v Castelnuovo, devadesátá léta. (Holík stojí před sloupem vpravo) (Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45)

18) Při koncelebraci. (Zleva: Chovanec, Vinklárek, Čuřík, Graubner, Holík, Krist a Čížkovský) (Archiv Salesiánské provincie Praha, složka Augustin Holík, inv. č. 45)